

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Vauvaiän luottamus ja turva -esite vanhemmille Luotsi - palveluneuvontapisteeseen

---

Lehtinen, Jutta

Sorandummi, Jaana

2012 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Vauvaiän luottamus ja turva

Jutta Lehtinen
Jaana Soranummi
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2012

Lehtinen Jutta
Soranummi Jaana

**Vauvaiän luottamus ja turva
-esite vanhemmille Luotsi-palveluneuvontapisteeseen**

Vuosi	2012	Sivumäärä	51
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda vanhemmille esite, jonka tavoitteena oli tuottaa tietoa 0-1 vuotiaan vauvan luottamuksen ja turvan merkityksestä. Vauvaiässä syntyvä hyvä luottamus ja turva rakentavat lapselle pohjan minäkuvan syntymiselle, hyvälle itsetunnolle sekä kehittävät lapsen empatiakykyä (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 100). Opinnäytetyömme tilaajana oli Palveluneuvola -hanke 2011-2013. Esite tulee Palveluneuvola-hankkeen LUOTSI-palveluneuvontapisteen ja kanssamme yhteistyötä tehneiden neuvoloiden käyttöön.

Esitettä varten aineisto kerättiin lomakehaastatteluna. Se toteutettiin Kauhavan Kuntayhtymän ja Hämeenkyrön terveydenhoitajille. Vastaajia oli yhteensä kuusi. Lomakehaastattelun tutkimusongelmia olivat 1) millaista turvaa on havaittavissa lapsen ja vanhemman välillä? 2) millaisissa tilanteissa vauva rauhoittuu? 3) miten mielestäsi vanhemmat ovat kokeneet turvan merkityksen? Näiden pohjalta muodostui kolme teemaa: terveydenhoitajan havainnot, vauvan rauhoittuminen ja turvan merkitys.

Terveydenhoitajien vastauksista nousi esille lapsen hätään vastaaminen. Tärkeää on selvittää lapsen itkun syy, jotta vanhemmat osaavat vastata hänen tarpeisiinsa oikein. Terveydenhoitajien mukaan varhaisesta vuorovaikutuksesta puhuminen auttaa vanhempia ymmärtämään paremmin turvan merkityksen. Lasten hoito on hyvä jakaa tasapuolisesti vanhempien kesken. Terveydenhoitajien vastauksissa korostuivat sylin, ihon- ja katsekontaktin merkitys sekä lapsen keinot hakea turvaa eri ilmein ja elein. Vanhemmat rauhoittelevat vauvaa sylittelemällä, lohduttamalla, lepertelemällä ja syöttämällä häntä. Vastauksissa korostuivat vanhemman rauhallisuus ja läsnäolo. Sylittely tekee vauvan onnelliseksi sekä auttaa vanhempia tutustumaan lapseensa.

Jutta Lehtinen
Jaana Soranummi

**Trust and security in infancy
-the brochure for parents to Finnish palveluneuvola-hanke**

Year	2012	Pages	51
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to provide a brochure for parents about the importance of trust and security for 0-1- year-olds. Self-image, good self-esteem and ability to be empathic are based on the early trust and security (Karling, Ojanen, Sívén, Vihunen and Vilén 2008, 100). The thesis was commissioned by Finnish Palveluneuvola -hanke 2011-2013. This brochure will be available in service offices and the other cooperative counseling bureau.

The data was collected for the brochure form interview. The questionnaire comprising three open-ended questions was sent to six nurses in Kauhava and Hämeenkyrö. The questions included were the following: 1) what kind of security can be seen between a parent and a child with an infant? 2) in which kind of situation a child will calm down? 3) in your opinion in which kind of situation the parents have felt the meaning of the security? The three main themes were based on the findings: observations of the nurses, calming down of the baby and importance of the security.

The responses of nurses indicated that the vital issue was to stay with the baby. It was important to find out the reason for crying in order to respond to the needs of the baby. According to the nurses speaking with the parents about early interaction helped the parents to see the importance of security. It was important to share the care of the baby between the parents. The respondents underlined the importance of the lap, skin contact and eye contact and the need to pay attention to the baby's attempts to communicate. Parents did calm the baby down by feeding it, talking to it, holding it in the arms and comforting it. The respondents emphasized peace and presence. Being close to its mother made the baby happy and helped the parents get to know the baby.

Keywords: babyhood, parenthood, development, interaction, affection, trust and security

Sisällys

1	Opinnäytetyön tarkoitus, tarve ja tausta.....	6
2	Raskausaika	7
3	Vastasyntynyt.....	9
3.1	Aistit ja heijasteet	9
3.2	Sylin merkitys	11
3.3	Vauvan kehitys.....	12
3.3.1	Psyykkinen kehitys	12
3.3.2	Kognitiivinen kehitys.....	16
3.3.3	Emotionaalinen kehitys.....	16
3.3.4	Sosiaalinen kehitys	17
4	Vanhemmaksi kasvaminen.....	18
4.1	Vanhemmuuden erilaiset muodot ja roolit	18
4.2	Vanhemmuuden roolikartta	19
5	Varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde.....	20
5.1	Luottamus syntyy varhaisessa vuorovaikutuksessa	20
5.2	Kiintymyssuhde rakentaa turvallisuuden tunteen	22
5.3	Kiintymyssuhdeteoriat.....	24
6	Yhteenveto teoreettisesta viitekehyksestä.....	27
7	Opinnäytetyön tarkoituksena esitteen tuottaminen	28
8	Avoin lomakehaastattelu neuvolatyöntekijöille	28
8.1	Aineiston analyysi	30
8.2	Luotettavuus ja eettisyys	30
9	Tulokset.....	31
9.1	Terveystietojen havainnot.....	31
9.2	Vauvan rauhoittuminen	32
9.3	Turvan merkitys	33
10	Johtopäätökset ja pohdinta	34
	Lähteet	39
	Liitteet.....	42

1 Opinnäytetyön tarkoitus, tarve ja tausta

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa esite vanhemmille, jonka tavoitteena on antaa tietoa vauvaiässä syntyvän luottamuksen ja turvan merkityksestä lapsen kehitykselle. Esite on apuväline vanhemmille havainnollistamaan vauvaiän kehitystä. Esitettä varten teemme neuvolatyöntekijöille lomakehaastattelun, jonka tarkoituksena on tuottaa meille lisätietoa esitteeseen. Opinnäytetyömme on toiminnallinen, joka kehittää työelämän toimintaa (Laurea opinnäyteohje 2011).

Vauvaiässä syntyvä hyvä luottamus ja turva rakentavat lapselle pohjan minäkuvan syntymiselle, hyvälle itsetunnolle sekä kehittävät lapsen empatiakykyä. Vauva alkaa aktiivisesti tutustua ympäristöönsä, kun vanhempi täyttää vauvan perusturvallisuuden tarpeen. Hän alkaa oppia ja luomaan uutta. Pitkäkestoinen tunnesuhde hoitajaan on tärkeää lapsen psyykkiselle, sosiaaliselle ja fyysiselle kehitykselle. (Karling ym. 2008, 100.) Opinnäytetyössä käytämme Mannerheimin lastensuojeluliiton käyttämää määritelmää vauvaiästä, joka on 0-1 vuotta (MLL 1 2011). Tekstissä tulemme käyttämään vauva-sanana synonyymeina sanoja lapsi ennen syntymää, vastasyntynyt ja lapsi.

Psyykkiselle kehitykselle on merkittävää vahvan tunnesiteen luominen. Luottamus vanhemman ja lapsen välillä syntyy seuraavista seikoista: Kuinka paljon lasta pidetään sylissä ja lähellä, miten nopeasti itkuun reagoidaan, kuinka lapselle puhutaan sekä miten lasta kosketaan. Vauvan hymyyn ja jokeltuun vastaaminen lisää lapsen ja hoitajan välistä luottamusta, kiintymystä sekä opettaa vauvalle vuorovaikutustaitoja. Lapsen tunne-elämän kehitykseen vaikuttavat merkittävästi hänen hoitajiensa kyky peilata ja virittäytyä lapsen tunteisiin. (Vilko-Riihelä 2006, 195.)

Idean opinnäytetyöhömmme saimme Tehy-lehdestä, jossa Suomalainen (2011, 28-29) kirjoitti artikkelin ”Vauvaiässä syntyvät luottamus ja turva”. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii yliopettaja Eija Mattila ja esitteen ulkoasun muodostamisessa meitä tulee avustamaan korkeakoulusihteeri Eila Harle. Opinnäytetyömme tilaaja on Palveluneuvola-hanke 2011 - 2013 ja teemme esitteen LUOTSI-palveluneuvontapisteeseen käyttöön. Palveluneuvola-hankkeen tarkoituksena on ehkäistä ongelmien kasautumista ja edistää kaupunkilaisten hyvinvointia. Hanke vastaa Hyvinkään kaupunkilaisten, kaupungin ja yritysten kehittämisen ja tutkimustarpeisiin sekä laatii palvelupolkukuvauksia. Hanke tarjoaa palvelualan yrityksille areenan oman toimintansa kehittämiseen sekä esittelyyn. Palveluneuvola-hanke tarjoaa yhtenä osana kynnysksetöntä LUOTSI palveluneuvontaa kaupunkilaisille. LUOTSI-palveluneuvontapisteessä toimii sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita Laurea-ammattikorkeakoulusta sekä kokemusasiantuntijoita että ammatillaisia yhdistyksistä, yrityksistä, julkiselta sektorilta ja seurakunnasta. (Palveluneuvola-hanke 2011.)

Aiheeseemme liittyviä tutkimuksia on tehty Suomessa ja muissa Euroopan maissa. Mäntymaa (2006) on tehnyt tutkimuksen ”Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus - siihen vaikuttavat tekijät ja sen ennustavuus”, joka on osa laajempaa eurooppalaista tutkimusta. Tutkimuksessa tutkitaan lastenneuvoloissa annettavan varhaisen tuen merkitystä lapsen psyykkiseen kehitykseen. Mäntymaan (2006) mukaan varhaisen vuorovaikutuksen ongelmat tulisi havaita varhaisessa vaiheessa, jotta voidaan tunnistaa lapset, joiden psyykkinen kehitys on vaarassa häiriintyä. Tällaisia ongelmia voidaan ennaltaehkäistä ja hoitaa. Moberg (2008, 2) on tehnyt opinnäytetyön aiheesta ”Vauvan vanhempien tueksi- esite 6-12 kuukauden ikäisen lapsen vanhemmille”. Mobergin keskeisin havainto opinnäytetyössään oli, että vauvaiän kasvu on tärkeää koko loppuelämän kasvulle ja kehitykselle, johon liittyvät muun muassa hellä huolenpito, säännöllinen ateriaritmi sekä vuorovaikutus vanhempien kanssa. Liukkonen ja Van den Arend (2009, 2) ovat tehneet opinnäytetyön ”Isän syli-tutkimus isyydestä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta”. Opinnäytetyön keskeisimpiä tuloksia oli se, että isän ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus on merkittävää, sillä silloin molempien vanhempien sukupuolimalleja pidetään tärkeänä.

2 Raskausaika

Raskaus jaetaan kolmeen kolmannekseen. Ensimmäinen kolmannes kattaa viikot yhdestä yhteentoista. Tällä ajalla alkion kasvu on nopeaa ja tarkasti koordinoitua. Ensimmäisenä alkiolle muodostuvat ulkoiset piirteet: kädet, jalat ja kasvot. Sisäisistä elimistä sydän on ensimmäinen tunnistettavin elin. Hedelmöitymisestä laskettuna alkion sydän alkaa sykkiä 22. raskauspäivänä. Samanaikaisesti alkaa hengitys- ja ruoansulatuselimistön, selkäytimen sekä aivojen kehittyminen. Kymmenenteen viikkoon mennessä sikiöllä tulisi olla kaikki rakenteet ja elimet. Viikon 11 lopulla sikiön korvan kehitys on valmis, lisäksi sikiö osaa niellä, imeä ja haukotella. (Cambell 2004, 12-13, 24.)

Toinen kolmannes käsittää viikot 12-24. Tuolloin sikiön sukupuolielimet voidaan havaita. Kynnet ja hiukset kasvavat samalla kun luut kovettuvat. Pikku-aivojen kehittyminen mahdollistaa liikkeiden koordinaation. Kuuloaisti kehittyy ja sikiö erottaa eri makuja. Sisäelinten toiminta käynnistyy, sillä maksa alkaa tuottaa sappinestettä ja munuaiset alkavat tuottaa virtsaa virtsarakkoon. Viikolla 15 sikiöllä voidaan erottaa eri ilmeitä, sillä hän kykenee rypistämään otsaansa ja virnistelemään. Raskausviikolla 17 virtsa- ja verenkiertojärjestelmät toimivat täydellisesti. Sikiölle kehittyy ruskeaa rasvaa ja hän alkaa harjoitella hengitysliikkeitä. Seuraavalla viikolla poikasikiön eturauhanen alkaa muodostua. Lapsen pihka eli sulamattomat kuona-aineet kerääntyvät sikiön suoleen. Viikosta 20 eteenpäin aistit jatkavat kehittymistä. Tunne-asteisesti kehittyy aivojen hermopäätteiden kehityksen ansiosta. Viikolla 23 lapsi kuulee paremmin isänsä matalan äänen, kuin äitinsä korkean äänen. Viikkoa 24 pidetään virstanpylvää-

nä sikiön kehityksenä, sillä tästä viikosta eteenpäin sikiö kykenee kohdun ulkoiseen elämään tehohoidossa. (Cambell 2004, 32-33, 35-37, 44-46, 52, 58-60.)

Viimeisiksi raskausviikoiksi luetaan viikot 25-40. Viimeisen kolmanneksen aikana sikiö pystyy koskettamaan, haistamaan, maistamaan, näkemään ja kuulemaan. Silmät, jotka ennen ovat olleet koko ajan kiinni, voivat avautua hetkeksi aikaa. Lihakset kehittyvät jatkuvasti, iho on punainen ja suojaavan rasvan peitossa. Aivojen pinta alkaa muodostua epätasaiseksi, uurteet ja poimut muodostuvat. Aivojen kehittymisen johdosta aivot voivat kontrolloida sikiön ruumiinlämpöä ja hengittämistä. Viikolla 30 sikiö kuulee ääniä ja reagoi niihin potkuilla. Viikosta 33 eteenpäin sikiö on entistä enemmän tietoisempi ympäristöstään (lapsivedestä) ja kohdun ulkopuolisista äänistä. Viikoilla 38-40 sikiö on kliinisesti valmis syntymään milloin tahansa. Lapsella on yli 70 erilaista refleksiä selviytyäkseen kohdun ulkoisessa maailmassa. (Cambell 2004, 64, 72, 78-79, 81, 91, 104-105.) Reflekseistä lisää luvussa kolme.

Äiti luo jo ennen vauvan syntymää fysiologisen suhteen häneen tarjoamalla eri kemikaaleja ja ravintoa. Kosketuksen kautta (koskettamalla vatsaa) äiti luo fyysisen siteen lapseensa. Aikaisin luotu yhteys äidin ja lapsen välillä vaikuttaa tunnesiteeseen. (Cambell 2004, 101.) Varhainen vuorovaikutus alkaa jo ennen syntymää, raskausaikana. Äiti on vuorovaikutuksessa sikiöön äänien, rytmien, makujen, tuntoaistien ja liikkeiden välityksellä. Lapsivesi värähtelee ääniaaltojen vaikutuksesta, jolloin sikiön kuulema äidin ääni aiheuttaa aivosoluihin ärsykeitä. Nämä ärsykkeet ovat tärkeitä sikiön kehittymiselle. Tämä luo pohjan syntymän jälkeiselle vuorovaikutussuhteen jatkumiselle. (Karling ym. 2008, 98.) Isä voi olla ruumiillisessa dialogissa mukana koskettelemalla äidin vatsaa ja tuntemalla vauvan potkut. Vanhempien tekemät mielikuvat tulevasta lapsesta voivat olla varhaista vuorovaikutusta eheyttäviä ja tukevia tai tuhoavia ja vääristäviä. (Siltala 2003, 19-21.)

Karling ym. (2008, 79) esittelevät teoksessaan kolme raskausajan vaihetta naisella. Ensimmäinen on yhdistymisvaihe. Tässä vaiheessa äidin huomio kiinnittyy itseän ja subjektiivisiin kokemuksiin fyysisistä muutoksista. Aistit herkistyvät ja omat mielikuvat lapsuudesta tulevat pinnalle. Erityisesti yhdistymisvaiheessa äidin mieli on herkkä. Toista vaihetta kutsutaan eriytymisvaiheeksi. Tässä vaiheessa äidin huomio itsestä alkaa siirtyä syntyvään lapseen ja muistot omista vanhemmista alkavat palautua mieleen. Äiti alkaa työstää lapseen liittyviä asioita, jolloin hänellä alkaa tulla mielikuva siitä, että lapsi on erillinen ihminen jolla on omat tarpeet. Yksilöitymisvaihe on viimeinen vaihe. Äiti alkaa ajatella lapsen syntymää. Suhteen luominen lapseen syntymän jälkeen helpottuu, kun äiti suhtautuu sekä omiin että perheen voimavaroihin realistisesti.

3 Vastasyntynyt

Lapsen syntymän jälkeiset hetket äidin kanssa ovat ratkaisevia äiti-lapsi-suhteen syntymisen kannalta. Vastasyntynyt tarvitsee toisen ihmisen läheisyyttä, jotta hän kykenee havainnoimaan ympäristöä aisteillaan. Lapsen fyysinen läheisyys toiseen ihmiseen vähentää itkua ja hengityskatkoksia sekä lisää lapsen päivittäistä kasvua. Fyysinen kosketus auttaa lasta havainnoimaan omaa kehoaan ja on sosiaalisen vuorovaikutuksen ensimmäinen muoto. (Rautaparta 2003, 84, 101.) Hajujen ja makujen maailmaan vauva on tutustunut jo kohdussa. Vastasyntynyt pystyy esimerkiksi erottamaan oman äitinsä ominaistuuksun, ja haistaa milloin hän on vieraan sylissä. Hän kommunikoi äänien, ilmeiden, eleiden ja asentojen välityksellä. (Gyldén & Katajamäki 2009, 161.) Vastasyntyneellä on tarve olla ihmisen lähellä. Kahden kuukauden ikäisenä vauva alkaa osoittaa kiinnostusta vanhempaa kohtaan. Lapsen ja vanhemman tunnesiteen syntymistä voi verrata rakastumiseen. Se vain syntyy nopeammin ja kestää loppuiän. Rakkaus lapseen ei välttämättä synny heti. Se voi vaatia ensin tutustumista, mutta kasvaa ajan myötä. Isät rakastavat lapsia yhtä paljon kuin äiditkin. Jos rakkaus lapseen ei synny, vanhemmilla on syytä hakea ammattiapua. (Einon 2001, 120.)

3.1 Aistit ja heijasteet

Vastasyntyneen kehittyneimmät aistit ovat maku-, tunto-, haju- ja kuuloaisti (Gyldén & Katajamäki 2009, 161). Vastasyntynyt saa tietoa ympäristöstään sekä aistihavaintojen (kognitio) että tunteisiin vaikuttamisen kautta. Vauva jäsentää maailmaa eri aistien tuomien tietojen kautta. (Sinkkonen 2001, 34.) Raskausajan puolivälistä alkaen vauva on kuullut ympäristönsä ääniä. Syntyessään vauva tunnistaa oman äitinsä äänen ja saattaa tunnistaa muitakin ääniä, kuten lauluja, joita hän on kuullut paljon kohdussa ollessaan. Vauva tuntee ja kokee maailmaa koko kehonsa avulla. Kaikki ärsykkeet ovat hänelle kuin yhtä suurta kokonaista tuntemusta. Vauva ottaa havainnot vastaan sen mukaan, kuinka voimakkaita tunteita ne hänessä herättävät. Kosketus ja lempeä ääni rauhoittavat vauvaa, kun taas kova pamaus tai salamavallo saa vauvan säikähtämään, jolloin hän sulkee silmänsä. Vauvat kuuntelevat mieluiten lempeää, rytmiltään vaihtelevaa, maalailevaa ja korkealle viritettyä puhetta. Vanhemmat yleensä muuttavat automaattisesti äänensä lepertelypuheeksi eli hidastavat puhetta, hiljentävät ääntä ja virittävät äänensä luonnostaan oikealle sävelkorkeudelle. Lepertelypuhe viestittää vauvalle, että puhe on tarkoitettu hänelle ja se on hyvää ja tärkeää. (Gyldén & Katajamäki 2009, 161.)

Nälkäisenä vauva on motorisesti erityisen valpas. Hän maiskuttaa, huijaa käsillään, väänтелеe kehoaan ja kasvojaan. Heijasteet eivät ole tahdonalaisia vaan refleksin omia liikkeitä, joiden tarkoituksena on lisätä vauvan turvallisuuden tunnetta, sopeuttaa hänet ympäristöönsä ja

ennen kaikkea pitää hänet hengissä. Vastasyntynyt reagoi ärsykkeisiin tahattomasti ja automaattisesti. Refleksit ovat enteitä liikkeille, jotka kehittyvät iän myötä tahdonalaisiksi, siksi niitä seurataan neuvolakäynneillä. (Gyldén & Katajamäki 2009, 162.) Kävely- eli askellusheijaste syntyy vauvaa pidettäessä kainaloista jalkapohjat tasoa vasten, aivan kuin hän askeltaisi alustalla. Tämä heijaste alkaa kadota noin kahden kuukauden iässä. Säpsähdysheijaste eli Moron heijaste tulee ilmi vauvan säikähtäessä. Silloin hän oikaisee jalkansa ja kätensä ja avaa nyrkkinsä. Samalla kämmenet sulkeutuvat, aivan kuin vauva yrittäisi saada jostain kiinni, ettei putoaisi. Heijaste alkaa hävitä noin kolmen kuukauden iässä, jonka jälkeen tämä heijaste muuttuu tavalliseksi pelästymisreaktioksi. Epäsymmetrinen tooninen niskaheijaste ilmenee, kun vauvaa makaa selällään ja kääntää päätänsä, jonka jälkeen katseen puoleinen käsi ja jalka ojentuvat ja vastakkaisen puolen raajat koukistuvat. Heijasteen tarkoituksena on lapsen oppiminen käyttämään kehonsa eri puolia niin, että ne ovat toisistaan erillään. Vauvan asento muuttuu symmetriseksi noin kolmen kuukauden iässä. (Gyldén & Katajamäki 2009, 162.)

Hamuamisheijaste ilmenee esimerkiksi silloin, kun vauva on nälkäinen. Hän heijaa päätänsä ja näyttää siltä kuin etsisi oikeaa osoitetta. Vauvan huulien tai posken hento kosketus saa hänet kääntämään päänsä ja ottamaan sormen tai rinnan suuhunsa. Heijaste häviää noin kolmen kuukauden iässä. Imemisheijasteen kehittyminen alkaa jo vauvan ollessa kohdussa. Imemistarve onkin välttämätön vauvan hengissä säilymisen kannalta. Refleksi auttaa vauvaa saamaan kunnan otteen rinnasta, ja se saa myös maidon herumaan rinnasta. Heijasteen voi laukaista koskettamalla vauvan kitalakea, suun muita sisäosia tai huulia. Vauvoille suu on tärkeä tuntemusten ja kokemusten välittäjä, siksi he saattavat imeskellä myös huvikseen. Kun vauvan jalkapohjaa tai kämmentä koskettaa sormella, hän tarttuu siihen kädellä ja yrittää tehdä saman varpailla. Näistä tekijöistä vauvalle syntyy tarttumisheijaste. Varpaista heijaste katoaa noin kymmenen kuukauden iässä ja sormista noin kolmen kuukauden iässä. Ryömisheijaste tulee esiin kun vauva makaa vatsallaan ja kädet laitetaan hänen jalkapohjia vasten, jolloin hän yrittää ponnistaa kämmeniä vasten eteenpäin. Heijaste alkaa vähitellen muuttua ryömisvalmiudeksi ja sen jälkeen varsinaiseksi ryömimiseksi. (Gyldén & Katajamäki 2009, 162-163.)

Kaikki vauvat itkevät, koska heillä ei ole muuta tapaa kommunikoida. Ensimmäiset kuukaudet ovat itkuisinta aikaa. Usein kuuden viikon iässä on itkuisuuden huippu, minkä jälkeen itkuisuus yleensä vähenee. Syitä vauvan itkuun on monia, usein kyse on vatsavaivoista. Niitä voi yrittää ennaltaehkäistä röyhtäyttämällä vauvaa jokaisen syötön jälkeen. Muitakin ehkäiseviä keinoja löytyy. Vyöhyketerapia on auttanut useita itkuisia lapsia. Imettävä äiti voi myös keilla karsia omasta ruokavaliostaan pois kahvin ja kaasua muodostavat aineet kuten sipulin, kaalin ja ruisleivän. Itkevää vauvaa tulee hoitaa hellyydellä. Sylissä pitäminen, keinuttelu ja kanniskelu auttavat vauvaa. Vauva saattaa sylissäkin itkeä, mutta hän kuitenkin kokee olonsa turvalliseksi. Yleisesti vauvalla on kaikki kunnossa jos hän nukkuu hyvin, jaksaa välillä seurus-

tella ja syö hyvin. Jos itkua on huolestuttavan paljon ja se on tuskaista, aina voi käydä lääkärillä tarkistuttamassa tilanteen. (Gyldén & Katajamäki 2009, 239-240.)

Syöminen on vauvalle keskeinen toiminta. Itkemällä vauva viestittää nälkää. Nälkä on vauvan näkökulmasta stressaava tilanne, johon hän kaipaa nopeasti lohdutuksen. Kun vauvan viestiin vastaa nopeasti, se kertoo hänelle, että hänestä välitetään ja häntä ymmärretään. Mitä vahvemmin vauva oppii yhdistämään vanhemman tuoksun, kosketuksen, kasvot ja ravinnon tuoman hyvän olon, sitä vankemmaksi vauvan ja vanhemman kiintymyssuhde ja luottamus kasvavat. Ruokailu ei ole vauvalle vain nälän tyydyttämistä, se on myös sosiaalinen tapahtuma. Tärkeää on, että vauva asetetaan niin, että hän näkee äidin kasvot. Näin äiti ja vauva voivat luoda katsekontaktin toisiinsa. (Salo & Tuomi 2008, 29.)

Maailman terveysjärjestön mukaan lapsi saavuttaa parhaan mahdollisen kehityksen, kasvun ja terveyden, jos äiti imettää lastaan kuusi ensimmäistä kuukautta (WHO 2011). Rintaruokinnan vaikutuksia lapsen kognitiiviseen kehitykseen on tutkittu ainakin 1920-luvulta asti. On todettu, että imetetyn lapset ovat älykkäämpiä ja kehittyvät motorisesti nopeammin kuin korvikkeella ruokitut lapset. Imetyksellä on suuri merkitys äidin ja vauvan psyykkiseen hyvinvointiin. Imettäminen edistää äidin ja vauvan kiintymyssuhteen luomista. Äidin rinnan imeminen tuo lapselle turvallisuuden tunteen. Imeminen on kuin yleislääke lapselle, mikä helpottaa pahaa mieltä ja lohduttaa. Imettämisen aikana lapsi saa samalla ihokosketuksen äitiinsä. (Kaitaniemi 2010, 90-91.) Rintaruokinnassa yhdistyy fyysinen läheisyys ja ravitsemus. Noin kahden kuukauden ikäinen vauvaa alkaa imetyksen aikana leikkiä. Välillä hän päästää rinnasta irti, hymyilee äidilleen ja jatkaa taas imemistä. (Salo & Tuomi 2008, 29.)

3.2 Sylin merkitys

Syli tekee vauvan onnelliseksi, se rauhoittaa ja lohduttaa. Näiden takia vauva tarvitsee paljon läheisyyttä sekä hellää ja lämmintä kosketusta. Ne viestittävät vauvalle, että kaikki on hyvin. Kehon ja ihon kieli ovat pienelle vauvalle helpoin viestintäväline, koska niitä hän itsekin käyttää. Saamastaan huomiosta, kosketuksen sävystä ja palautteesta pieni vauva selvittää, missä mennään, onko turvallista ja selviytyykö hän. Voidaan sanoa, että vauvan jokainen huuto on kuin kysymys: ”Jääkö minä henkiin?” Vastaukseksi selviämisestä vauvalle ei riitä, että hänet pestään, kuivitetaan sekä ruokitaan huolella ja tunnollisesti. Häden hetkelle vauva tahtoo syliin turvaan, lähelle ja kiinni toista ihmistä vasten, eikä hän kestä odottamista. Vauvan tarpeisiin on hyvä vastata viivyttelämättä, muutoin hän tuntee olonsa yksinäiseksi ja se voi käydä pienelle ylivoimaiseksi. Vauvan on yhä useammin ja äänekkäämmin testattava, pidetäänkö hänestä varmasti hyvää huolta. (Gyldén & Katajamäki 2009, 218.)

Kosketukset kertovat vauvalle, minkälainen hän on ja kuka hän on. Jos lasta kohdellaan hellin ja lempein ottein, se tuntuu kehossa hyvältä, jolloin vauva itsekin tuntee olevansa hyvä. Jos häntä käsitellään välinpitämättömästi ja kylmäkiskoisesti, se saa lapsen tuntemaan itsensä arvottomaksi. Fyysinen kipu ja väkivalta merkitsevät lapsella aina myös psyykkistä kipua. Sylissä vauva muodostaa käsityksen, miten hänen eri osat toimivat ja mitä kaikkea pienessä kehossa onkaan. Sylittely kehittää vauvan motorisia taitoja ja kehon hallintaa. Vauva huomaa, että kun hän on näin päin, hän tarvitsee näitä ja näitä lihaksia ja niin edelleen. Sylissä lapsi on lähimpänä sitä samaa tunnetta ja autuutta, mitä hän koki kohdussa ollessaan. Aikuisen sydämen syke ja rytmikäs heijaaminen muistuttavat vauvaa siitä ajasta kun hänellä ei ollut puutteita. Nämä äidin tai isän sylissä syntyvät onnelliset takauumat ovat tärkeitä lapsen kehitykselle. (Gyldén & Katajamäki 2009, 218.)

Sylihoito tarjoaa aikuiselle mahdollisuuden nauttia vauvan läheisyydestä ja tilaisuuden tutustua omaan lapseensa. Vanhemmat oppivat lapsensa ominaispiirteitä sylihoidon aikana. Mitä enemmän sylihoitoa on, sitä nopeammin oppiminen käy. Vauvan hyvä tunteminen helpottaa vanhempia arkisessa hoidossa, tarpeiden tyydyttämisessä ja rauhoittelussa. Vanhemmat puolestaan saavat tyydytystä, kun he osaavat hoitaa lastansa. Tällöin lapsi saa hyviä kokemuksia ja kokee turvallisuuden tunteen. Kun lapselle tulee paha olo, hän pyrkii syliin turvaan ja rauhoittuu hellistä silityksistä. Toisten ihmisten mahdolliset huomautukset liiallisesta vauvan hemmottelusta ja sylittelystä on syytä jättää omaan arvoonsa, koska lapselle ei voi antaa liikaa läheisyyttä. Arvellaan, että levottoman lapsen rauhoittavat tutut äänet. (Gyldén & Katajamäki 2009, 218, 220.)

3.3 Vauvan kehitys

3.3.1 Psyykkinen kehitys

Terveen mielen kehitykseen vaikuttavat useat tekijät. Perinnöllinen erilaisuus on eräs vaikuttava tekijä. Siihen voidaan lukea kemialliset vaikutukset sikiö- ja imeväiskaudella. Lisäksi aivojen varhaisella kehityksellä on merkitys mielen kehitykseen. Aivojen kehitykseen kuuluu solujen muodostuminen, käytettävien yhteyksien vahvistuminen, muistisolujen verkostoituminen sekä aivojen asteittainen kehitys. (Mäkelä 2011, 2.)

Psyykkinen kehitys pohjautuu aivojen toimintojen kehitykseen. Varhaisessa vaiheessa koetut negatiiviset kokemukset saattavat muokata sekä aivojen toimintaa että rakennetta. (Hermanson 2008.) Psyykkinen kehitys näkyy lapsen kaikessa toiminnassa. Heti syntymänsä jälkeen lapsi muodostaa kuvaa häntä ympäröivöivistä tapahtumista ja maailmasta. Lapsi alkaa vähitellen sisäistää mielikuvia ympäristöstä. Lapsi oppii yhdistelemään kokemuksiaan ja saatua tietoa. Tämän avulla hän alkaa ohjata itseään tietonsa varassa ja ymmärrys syy - seuraus-

suhteista jäsentyy. Psykkinen kehitys jaetaan sekä kognitiiviseen että emotionaaliseen kehitykseen. (Vilkko-Riihelä 2006, 197.) Lapsen psykkinen kehitys vaikuttavat synnynnäiset ja pysyvät ominaisuudet, kasvu ympäristö (tavallisimmin lapsen oma perhe), lapsen kohtaamat tapahtumat sekä ne elinolosuhteet, jotka yhteiskunta lapsiperheelle tarjoaa tai luo. Lapsen psykkinen kehitys on tärkeää lasta ympäröivä ihmissuhdeverkosto, jossa sallitaan erilaisten tunteiden ilmaiseminen. Vanhempien tulee kannustaa lastaan rakentaviin tunteiden ilmaisutapoihin tuhoavien tai vahingoittavien tapojen sijasta. Lapselle tulee antaa mahdollisuus sanalliseen ilmaisuun ja estettävä muiden tai itsensä vahingoittaminen fyysisellä väkivallalla. (Hoppu 1996, 36-37.)

Hyvä perusturvallisuus ja tunne siitä, että on rakastettu, luo pohjan minän eheydelle. Lapsi pystyy hädän hetkellä turvautumaan ja luottamaan hoitajaansa, jos hänen fyysisistä ja psykkinisistä perustarpeistaan, levosta, hellyydestä sekä ravinnosta on huolehdittu. Psykkinen kehityksen kulmakivenä pidetään vahvaa tunnesiteen luomista. Lapsen tarpeisiin vakituisesti vastaava vanhempi tai hoitaja saa omalla toiminnallaan lapsen jokattelemaan, hymyilemään ja osoittamaan tyytyväisyyttä. Huoltajan, vanhemman tai hoitajan vastaaminen lapsen hymyyn ja jokelteluun lisäävät lapsen kiintymystä, luottamusta sekä opettaa lapselle alkeellisia vuorovaikutustaitoja. (Vilkko-Riihelä 2006, 194-195.)

Aluksi lapsella ei ole käsitystä kodin ulkopuolisesta maailmasta. Ympäristön hahmottaminen ja tunteminen alkaa pienten eri osa-alueiden kautta. Tällöin lapsi oppii aikuisten käyttämien käyttäytymiskaavojen kautta erilaisia seikkoja ympäristöstä. (Hoppu 1996, 45.) Lapsen kehitysympäristön muodostavat lapsen ja vanhempien sekä muiden tärkeiden ihmisten välinen vuorovaikutus. Lapsen psykkinen ja aivoja ohjaavien tekijöiden kypsymisen välttämätön tekijä on vuorovaikutus vauvan ja häntä hoitavien henkilöiden välillä. Tämä edellyttää, että lapsi saa hoitajaltaan tai hoitajiltaan riittävän hyvää hoivaa ja vuorovaikutusta. Kiintymyssuhteessa hoitajalla on eri tehtäviä. Niiden toteutuessa lapsella on edellytys terveeseen psykkinen kehitykseen. Lapsen myönteistä minäkuvaa kehittää hänen tarpeittensa tyydyttäminen sekä kiintymys. (Puura 2011.)

Lapsen ympäristön virikkeellisyydellä on merkitys lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen. Esimerkiksi virikkeetön ympäristö voi aiheuttaa lapselle sen, että hänen aivonsa eivät kehity ja kasva täyteen mittaansa. Myöhemmän terveyteen ja psykkinen kehitykseen vaikuttavat myös lapsuudessa koetut erokokemukset. Tästä johtuen esimerkiksi terveessä äiti-lapsi-suhteessa äiti tietää vaistonvaraisesti sen, kuinka kauan hän voi olla lapsestaan erossa hänen eri kasvun vaiheissaan. Psykkinen kehitys tarkastellessa voidaan erottaa eri vaiheita. On kuitenkin muistettava, että normaaliin kehitykseen ja kasvuun kuuluu ajoittainen taantuminen. Vauvaiässä voidaan psykkinen kehityksessä erottaa seuraavia tekijöitä: raja itsen ja

ulkomaailman välillä, erillisyyden tajuaminen, perusluottamuksen kehittyminen sekä oppimisen alkeet. (Hoppu 1996, 40-45.)

Lapselle alkaa noin viiden kuukauden iässä syntyä varmuus äidin olemassa olost. Tämä on lapselle pohja myöhemmin tapahtuvaan itsenäistymiseen. Lapsen ollessa noin kahdeksan kuukauden ikäinen, hän oppii, että hän saattaa olla äitinsä luota pois. Tämä ilmenee voimakkaana vierastamisena ja takertuvuutena vanhempaan. (Hoppu 1996, 44-45.) Vauva tarkkailee asioita ja ympäristöä omasta näkökulmastaan, aluksi hän ei vain ymmärrä sitä. Vauva pitää esinettä olemassa vain silloin kun hän näkee sen. Jos hän kääntää päätä, esine katoaa. Jos hän uudelleen näkee saman esineen, hän luulee että se on uusi. Kun vauva tarkkailee omia käsiään ja liikuttelee niitä tarttuakseen esineeseen, voimme olla varmoja, että vauva ymmärtää olevansa erillinen olento. Alle yhdeksän kuukauden ikäinen ei ymmärrä kuin nykyhetken. Jos hän on pinnasängyssä, kaikki muu katoaa ympäriltä. Noin viiden kuukauden ikäiselle alkaa kehittyä taito muistella ja palauttaa mieleen tapahtuneita asioita. Jos koira on pelästyttänyt vauvan puistossa, vauva saattaa myöhemminkin pelätä koira. Yhdeksän kuukauden ikäiselle saattaa tulla jo paha olo puistoa lähestyessä, vaikka hän ei koira näekään. Lapsen muistelemisen näkyy esimerkiksi siinä, että hän alkaa kaivata äitiään, kun äiti ei ole kotona ja tarrautuu äitiin kun hän on lähdössä. Lapsi alkaa siis ajatella asioita, vaikka ei niitä näekään. Vanhemmilla on suuri merkitys lapsen minäkuvan kehitykseen. Vanhemmat voivat edesauttaa positiivisen minäkuvan syntyä kehumalla, rakastamalla ja hellimällä vauvaa. Vauvan onnistumisen tunteet ja itsensä tarkkailu värittävät minäkuvan kehitystä positiiviseksi. (Einon 2001, 124-125.)

Temperamentti

Temperamentilla tarkoitetaan ihmisen synnynnäistä tapaa reagoida asioihin ja eroja itsesäätelyssä. Temperamentti vaikuttaa muun muassa siihen, kuinka kauan lapsen itkunpuuska kestää ja miten voimakas se on. (Gyldén & Katajamäki 2009, 224.) Vauvojen temperamentista puhuttaessa tarkoitetaan tunnereaktioiden laatua ja voimakkuutta sekä luonteenpiirteitä. Temperamentti on sikiöajan ympäristön ja perimän yhteistulos. (Kurvinen, Neuvonen, Sivén, Vartiainen, Vihunen & Vilén 2006, 148).

Lapsen temperamentti on näkyvissä alusta asti. Osa niistä piirteistä jatkuu läpi elämän, kun taas osa saattaa hävitä iän ja kasvatuksen myötä. Lapsen ensimmäisten kuukausien aikana voi jo havaita muun muassa sen, onko lapsi herkkä erilaisille ärsykeille ja millainen on hänen rytminsä. Temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka nopeasti vauva nukahtaa, miten hän nukkuu ja malттаako hän odottaa ruokaa. Vanhempien tuki ja turva on vauvalle tärkeää, oli hän sitten herkempi tai rohkeampi. Jo vastasyntyneellä on tarve tulla ymmärretyksi ja kokea olonsa turvalliseksi. Vauvalle on tärkeää, että hän voi ilmaista itseään omalla tavallaan ilman, että hänen täytyisi pelätä hylätyksi tulemist. Vauvalle on tärkeää, että vanhemmat kestävät

kovatkin itkunpuuskat. (Gyldén & Katajamäki 2009, 224-225.) Vauvan temperamentti ei yksiselitteisesti kerro, millainen hänen persoonallisuutensa ja luonteensa on aikuisiällä. Lapsuusiän varhaiset vuorovaikutukset eri ihmisten kanssa muokkaavat, millaiseksi temperamentti kehittyy. Lapsi oppii ympäristön kautta, miten tulee reagoida erilaisiin tilanteisiin ja kuinka tunteita voi hallita. (Kurvinen ym. 2006, 148.)

Einon (2001, 122) jakaa temperamentin neljään eri luokkaan. Ensimmäisenä luokkana on helpot lapset, jotka ovat hyväntuulisia, leikkisiä ja tyytyväisiä. He nukahtavat helposti, ovat avoimia ja leppyvät nopeasti. Toisena ovat hitaasti lämpenevät lapset. He ovat syrjään vetäytyviä ja ujoja. He mukautuivat rutiineihin, kunnes ovat saaneet rauhassa sopeutua niihin. Nämä lapset eivät juuri kiukuttele, mutta vieroitus saattaa olla heille haasteellista. Kolmantena ovat vaativat lapset, jotka suhtautuvat asioihin negatiivisesti ja itkevät paljon. He häiriintyvät helposti ja heidän on vaikeaa mukautua rutiineihin. Viimeinen luokka on vaikeasti luokiteltavat lapset, jotka ovat joskus vaikeita ja joskus helppoja. He sopeutuvat toiseen tilanteeseen hyvin ja toiseen taas huonosti. Osa nukkuu hyvin, mutta ovat vaikeita vieroittaa ja päinvastoin.

Itsearvostus ja Itsetunto

Vanhempien aidolla ja turvallisella rakkauden osoituksella sekä huomiolla on suuri merkitys lapsen kehitykseen. Jos lapselle on muodostunut kielteinen kuva itsestään, sen voi vielä muuttaa. Muutos kannattaa tehdä mahdollisimman aikaisin, ettei kielteiset mielikuvat ole juurtuneet syvälle lapsen mieleen. Vanhemmat ovat tärkeimmässä asemassa lapsen itsearvostuksen kehitykseen. Merkittävää on, että vauvaan suhtaudutaan lämpimästi, kiinnostuneesti ja hänelle rakennetaan turvallinen ympäristö. Vauvan tarpeisiin tulee reagoida nopeasti. Jos vauva tahtoo pysyä vanhemman lähellä, häntä ei saa sysätä sivuun. Vanhemman on hyvä oppia tunnistamaan ja tulkitsemaan vauvan mielialoja ja osata reagoida niihin. On tärkeää opettaa kommunikoimaan lapsen kanssa ja antaa hänelle mahdollisuus vastata. (Einon 2001, 126-127.)

Lapsi muodostaa ennen kahta ikävuotta kuvan siitä, mitä hän odottaa hoitajiltaan. Näitä odotuksia lapsi käyttää siihen, millaisena hän näkee itsensä. Jos lapsi saa käsityksen, että vanhemmat pitävät siitä, että hän leikkii palikoilla, lapsi tekee johtopäätöksen, että hän on hyvä siinä. Toisena esimerkkinä on, että lapsi ajattelee, että olen ihana, siksi isäni rakastaa minua. Lapsi kaipaa rakkauden osoituksia. Jos hän ei niitä saa pyytämättä, hän saattaa käyttäytyä sopimattomasti saadakseen vanhemman huomion. Lapsen sopimattomat tempaukset saavat vanhemmat kiivastumaan, mikä taas vahvistaa lapsen kielteistä kuvaa itsestään. (Einon 2001, 121, 126.)

Itsetunnolla tarkoitetaan itsensä hyväksymistä ja rakastamista. Se kehittyy mittaamalla omaa arvoamme, miten olemme onnistuneet, mitä muut ovat sanoneet ja miten olemme toimineet. Itsensä arvostamiselle pohjan luo turvallisuus ja itsenäisyys. Seitsemän kuukauden ikäinen vauva rakastaa itseään ja uskoo, että muutkin rakastavat. Jos vauva saa huomiota, hän kokee itsensä rakastetuksi. Hänellä ei vielä ole kykyä erottaa tunteita teoista tai omia tekojaan muiden teoista. Kun lapsi alkaa ymmärtää, että hän on erillinen olento, on tärkeää, että lapsi tuntee olevansa rakastettu. Lapsen täytyy saada tuntea olonsa rakastetuksi, vaikka hän huutaa, itkee ja potkii. Jos lapsi ei saa rakkautta, hän yrittää ansaita sen teoilla, mikä voi johtaa suuriin riskeihin. Onnistuminen saattaa tuoda arvostusta, mutta ainoastaan jos onnistuminen on jatkuvaa. (Einon 2001, 126-127.)

3.3.2 Kognitiivinen kehitys

Kognitiivinen kehitys tarkoittaa ihmisen muistiin, havaitsemiseen, ajatteluun, oppimiseen ja kieleen liittyvää kehitystä. Lapsen kognitiiviseen kehitykseen vaikuttavat perimä ja ympäristö. Virikkeellinen ympäristö edesauttaa lasta oppimaan uusia taitoja ja tietoa. Aluksi lapsi oppii ihmettelemällä ja havainnoimalla. Lapsi tekee ennen syntymäänsä havaintoja omassa kasvuympäristössään. Lapsen syntyessä hänellä on alkeellisia mielikuvia ympäristöstä ja maailmasta. Vastasyntynyt lapsi tunnistaa niitä ääniä, joita hän kuuli vatsassa ollessaan. Esimerkiksi hän tunnistaa äidin äänen ja musiikin, jota on useasti soitettu raskausaikana. (Kurvinen ym. 2006, 144-146.)

Ensimmäisen vuoden kognitiivinen kehitys tapahtuu lähinnä havaintojärjestelmän rakentumisena. Lapsi havainnoi maailmaa ja sitä kautta opettelee yhdistelemään saamiaan tietoja kokonaisiksi skeemoiksi eli sisäisiksi teemoiksi. Lapsi käyttäytyy saamiensa havaintojen pohjalta. Pienelle lapselle maailma sisältää erilaisia asioita, jotka päästävät ääniä, sulkeutuvat, avautuvat, putoavat, taipuvat tai liikkuvat. Näiden myötä lapsi pohtii esimerkiksi, voiko hän tarttua esineeseen, kuuluuko siitä ääni vai rikkoutuuko se. Toiminnan ja havaintojen merkitys on tärkeää lapsen oppimisen ja ajattelun kannalta. (Karling ym. 2008, 134.) Pienen lapsen kommunikaatiotaidot ovat vielä rajalliset ja vajavaiset. Silti lapsi tiedottaa muille asioita toimintoillaan. Hän ilmoittaa ajatuksistaan muun muassa ilmeillä, eleillä, itkulla, naurulla, jokinlulla, kiipeämällä ja konttaamalla. Lapsi tulkitsee muiden ihmisten ilmeitä ja eleitä. Hän tarkkailee ihmisten kasvoista hymyä, kulmakarvojen asentoa, äänen sävyä ja silmien loistetta. Kasvot ovat pienen lapsen ensimmäinen tarkkailun kohde. (Karling ym. 2008, 134-135.)

3.3.3 Emotionaalinen kehitys

Emotionaalinen kehitys on tunne-elämän kehitystä. Lapsen tunne-elämässä näkyvät negatiiviset tunteet, joita ovat muun muassa kiukku ja ärtymys. Varhaisessa vaiheessa syntyy myös

hyvän olon tunne sekä hieman myöhemmin onnen ja ilon tunteet. Vanhempien kyky peilata ja virittäytyä lapsensa tunteisiin vaikuttaa merkittävästi lapsen tunne-elämän kehitykseen. (Vilkko-Riihelä 2006, 195, 197.)

Psykiatri Sternin mukaan vanhempien käytös vaikuttaa lapsen hermoratojen kehitykseen positiivisesti tai negatiivisesti. Esimerkiksi jos lapsi iloitsee ja hihkuu musiikin tahdissa ja vanhemmat menevät lapsen iloon mukaan tanssien ja halaillen, tietyt hermoradat vahvistuvat. Toisaalta jos toistuvasti lapsen iloa latistetaan tai lapsen antamiin viesteihin ei reagoida, voi lapsi passivoitua, vetäytyä tai muuttua aggressiiviseksi. (Vilkko-Riihelä 2006, 195.) Lapsen tunne-elämän tasapainon heitteleminen näkyy erilaisina muutoksina, kuten syömishäiriöinä, unen häiriöinä, tahrimisena, normaalisti poikkeavana uhmaikänä, arkuutena ja pelkotiloina, vaikeana aggressiivisuutena ja karkailuna, estyneisyytenä sekä kasteluna. (Hoppu 1996, 33.)

3.3.4 Sosiaalinen kehitys

Vastasyntyneellä lapsella on luontainen taipumus virittäytyä sosiaaliseen ympäristöön. Sosiaalisuuteen kehitykseen ovat yhteydessä sekä minäkäsitys että tunne-elämän kehitys. Sosiaalista kehitystä tarkasteltaessa painopisteessä ovat sekä vuorovaikutustaidot että yksilön oma sosiaalisuus (kehitys, jonka ajassa henkilö omaksuu erilaiset käyttäytymismallit, oman kulttuurinsa tuomat arvot, normit ja asenteet). (Karling ym. 2008, 166, 169.)

Kahden kuukauden ikäinen lapsi kuuntelee mielellään eri puhetta ja ääniä sekä nauttii saamistaan huomiosta. Tässä iässä lapsi on oppinut katselemaan ja seuraamaan ympäristöä. (Karling ym. 2008, 169.) Kolmen kuukauden iässä lapset alkavat seurustella vastavuoroisesti toisten ihmisten kanssa. Käytäntö kommunikointiin syntyy, kun vanhemmat keskustellessaan lapsensa kanssa antavat lapselle vuoron kommunikoida. Lapsi oppii lisäksi hiljenemään ja odottamaan vuoroaan vuorovaikutustilanteissa. Lapsen tulisi saada kokea sosiaalista pelaamista. Tämä tarkoittaa tilannetta, jossa lapsi rakentaa sisäisiä mielikuvia toisten ihmisten avustuksella. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi lapsi tarkistaa vanhemman ilmeestä tilanteen ja sen, miten kyseisessä tilanteessa tulisi toimia. (Seppänen, Tapio, Toivanen & Vilén 2010, 178.)

Noin viiden kuukauden iässä oleva lapsi hakee aktiivisesti vuorovaikutusta muista ihmisistä ja on kiinnostunut muiden ihmisten puuhista. Lapsi alkaa yhdistellä sekä äänensävyjä että sanavalintoja eri tilanteisiin (lapsi alkaa ymmärtää hänelle suunnattuja viestejä). Lapsen ollessa 7-9 kuukauden iässä hän ikävoi vanhempiaan ja alkaa vierastamaan. Lapsi alkaa opetella vuorovaikutusta sekä seuraamalla muita että itse kokeilemalla. (Karling ym. 2008, 169.)

4 Vanhemmaksi kasvaminen

Kasvattajaksi määritellään pienen lapsen kasvatuksesta vastuussa oleva henkilö. Kasvattamiseen liittyy vahvasti kasvatussuhde, joka syntyy vähitellen. Kasvatussuhteen syntyminen vaatii sekä aikaa että kärsivällisyyttä. Kasvatussuhteen perustana on molemmin puolinen luottamus ja kunnioitus. (Karling ym. 2008, 32-33.) Lapsi tarvitsee rajoja, lujuutta, turvallisuutta ja rakkautta. Lapsen tulee ymmärtää, että vanhemman sietokyky on rajallinen eikä vanhemman tarvitse hyväksyä kaikkea. Lapselle täytyy kuitenkin olla selvää, että vanhemman rakkaudella ei ole ylärajaa, eikä se ole riippuvainen lapsen käytöksestä. Vanhempien saama kasvatusta vaikuttaa heidän omaan vanhemmuuteensa. Tunne-elämään vaikuttaa vahvasti suhde omiin vanhempiin. Vanhempi voi tarkastella sitä, millainen oma lapsuus oli, mitkä olivat hyviä asioita ja mitkä huonoja, mitä haluaa tehdä toisin tai samalla tavalla kuin omat vanhempansa tekivät. (Eiön 2001, 136-137.)

4.1 Vanhemmuuden erilaiset muodot ja roolit

Kun lapsen biologiset vanhemmat huolehtivat lapsesta ja elävät hänen kanssaan aktiivisesti, vanhemmuuden määrittäminen on helppoa. Jos lapsi elää uusperheessä tai hänen biologiset vanhempansa eivät ole mukana lapsen elämässä, vanhempien rooli on vaikeampaa määrittää. Vanhemmuus voi olla muun muassa psyykkistä, sosiaalista, juridista ja biologista. Biologisella vanhemmuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa tapahtuu geeniperimä. Juridinen vanhemmuus on lähes sama asia kuin biologinen vanhemmuus, mutta juridiseen vanhemmuuteen liittyy sana huoltajuus. Lapsen huoltajuutta voidaan vaihtaa vanhempien omalla suostumuksella tai oikeudenkäynnin kautta. Kun lapsi kokee tunnetasolla jonkun aikuisen vanhemmakseen, kyseessä on psyykinen vanhemmuus. Lapsi reagoi vahvasti psyykkisen vanhemman antamiin ohjeisiin, tietoihin ja hoivaan. Sosiaalisella vanhemmuudella tarkoitetaan aikuista, joka hoitaa lapsen käytännön asioita. (Kurvinen ym. 2006, 86.)

Nykyään ajatellaan, että vauvan hoitaminen kuuluu yhtälailla naiselle kuin miehelle. Isälle on siirtynyt enemmän lasten hoidon osuutta, äidin siirtyessä työelämään. Isän osallistuessa aktiivisesti vauvan hoitoon hänelle ja lapselle muodostuu tiiviimpi suhde. Ennen on ollut tapana, että nainen hoitaa perheen ja kotityöt. Suurimmassa osassa perheissä tämä pitää vieläkin paikkansa, vaikka mies kykenee tekemään kaikki samat asiat kuin nainenkin, lukuun ottamatta imettämistä. (Eiön 2001, 138-139.) Äiti-lapsisuhteeseen vaikuttavat lukuisat tekijät, muun muassa kulttuuri, äidin omat lapsuuden kokemukset, yhteiskunnan odotukset, vanhempien välinen parisuhde, raskaus ja synnytysaika sekä aiemmat raskaudet. Syntymän jälkeinen häiriötekijä lapsen ja äidin välillä voi vaikuttaa lapsen kehitykseen hidastamalla sitä tai myöhemmällä lapsuusiällä voi ilmetä häiriöitä käyttäytymisessä. (Hoppu 1996, 20.) Ongelmana on myös se, että äidit saavat sairaalassa etumatkaa vauvan hoitoon. Osa äideistä vahtii puoliso-

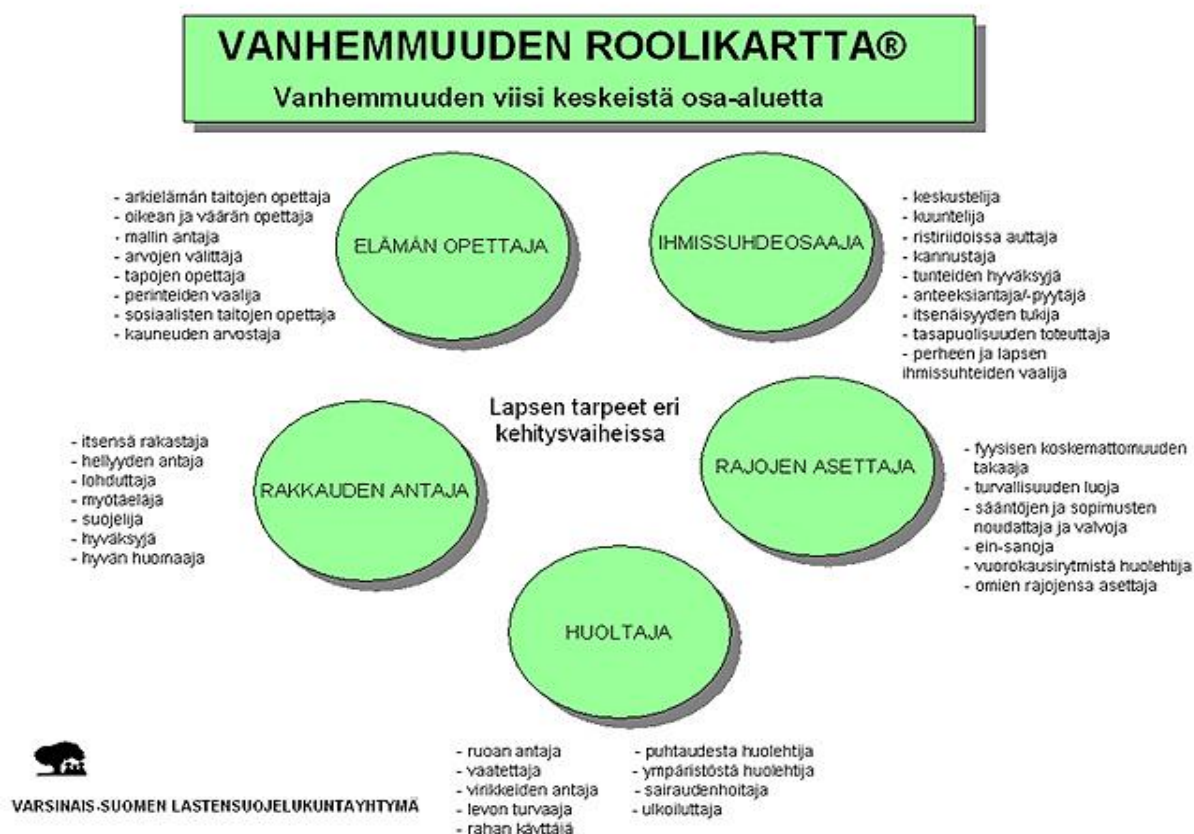
aan tarkasti, miten hän hoitaa vauvaa. Tämä saattaa isän epämukavaan olotilaan, jolloin hän voi suosiolla jäädä sivummalle. (Einon 2001, 139.)

Naiset ovat useimmiten hoivaaajia, joiden kanssa lapsen leikit ovat rauhallisia, jäsentyneitä ja kielellisesti enemmän vuorovaikutuksellisia kuin miesten kanssa leikkimät leikit. Miehet leikkivät yleisesti lasten kanssa enemmän aktiivisia leikkejä. Lapsi jo oppii jo varhaisessa vaiheessa vanhempiensa eroavaisuudet ja suosii vuorotellen kumpaakin omien tarpeidensa mukaisesti. Vanhempien erilaisuus on lapselle rikkautta, kunhan vanhemmat pysyttelevät samoissa sovitussa säännöissä, eivätkä riitele lasten kuullen niistä. Vanhempien roolijako on tärkeää toteuttaa tasapuolisena. Jos roolijako on epäreilu ja toista kaltoin kohteleva, se synnyttää erimielisyyksiä, riitoja, turhautumista, tyytymättömyyttä ja kuluttaa turhaan vanhempien voimavaroja. Useissa tilanteissa vanhempien erilaiset roolit tukevat lapsen kehitystä ja täydentävät toisiaan. Esimerkiksi jos isällä on vauvan ääntelystä heikompi tuntuma, täytyy vauvan tarkentaa ääntelemistään, kun taas äiti ymmärtää vähäisenkin ääntelyn, mikä taas luo vauvalle turvallisuuden tunteen ja rohkeutta ilmaista itseään. (Einon 2001, 139.)

4.2 Vanhemmuuden roolikartta

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä on kehittänyt vuonna 1999 vanhemmuuden roolikartan. Roolikartan ajatuksena on hahmottaa vanhemmuutta luontevasti ja selkeästi arkielämän keskellä. (Vslk 2011.) Vanhemmuuden roolikarttaa voi käyttää sekä vanhemmuuden että perhekuntoutuksen arvioinnin välineenä. Kartan avulla vanhempi tai perhe voi jäsentää omia vanhemmuuden roolejaan ja arvioida omaa toimintaansa. Roolikartta on monipuolinen työväline myös koulujen vanhempainilloissa, neuvoloiden vanhempainryhmissä sekä päivähoitossa. Vanhemmuuden roolikartta jäsentää vanhemmuuden sisältöä, joka tarkoittaa kaikkea sitä, mitä lapsi vanhemmiltaan tarvitsee. Vanhemmuuden roolikartta on visuaalinen työväline, joka kunnioittaa arkista osaamista. Vanhemmuuden roolikartta on suunnattu kaiken ikäisten lasten vanhemmille. Vanhemman rooli lapselleen on aina vuorovaikutteinen, sillä vanhemmuus kehittyy lapsen kanssa. (Sosiaaliportti 2011; Kunnat 2002.)

Roolikartta tarjoaa mahdollisuuden pysähtyä miettimään vanhemmuuden osa-alueita. Kartan kanssa voi pohtia, mitä kaikkea vanhemmuuteen liittyy, mitä voisi vanhempana parantaa tai kehittää. Mitä enemmän aikaa vanhempi viettää vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, sitä mutkattomammin vanhempi mukautuu eri rooleihin. Roolikartassa (Kuva 1.) vanhemmuus voidaan jakaa viiteen eri rooliin, joilla jokaisella on alarooleja. Pääroolit ovat elämän opettaja, rakkauden antaja, huoltaja, rajojen asettaja ja ihmissuhdeosaaaja. (Kurvinen ym. 2006, 118-119.) Lapsi tarvitsee jokaista pääroolia kehityksensä eri vaiheissa (Vslk 2011).

Kuva 1: Vanhemmuuden roolikartta (Vslk 2011.)

5 Varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde

Jokaiselle lapselle varhainen vuorovaikutus on äärimmäisen tärkeää. Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vauvan ja vanhemman yhteistä ja toistuvaa vuorovaikutusta, jossa tarkastellaan lasta vauvaiästä lähtien. (Kurvinen ym. 2006, 86.)

5.1 Luottamus syntyy varhaisessa vuorovaikutuksessa

Varhainen vuorovaikutus sisältää kaiken vanhemman ja lapsen välisen arjessa tapahtuvan toiminnan. Kun lapsi kokee, että hänen perusturvansa on riittävä, hän oppii sekä hakemaan että vastaanottamaan hoivaa ja tukea tarpeensa mukaan. Lapsen tarpeiden jatkuva laiminlyönti vaikuttaa hänen itseluottamukseen ja elämän luottamiseen negatiivisella tavalla. Varhaisvuosien hyvälle kasvulle luo pohjan lapsen perustarpeista huolehtiminen, joita ovat muun muassa ulkoilu, puhtaus, ruoka ja uni, rakkauden osoittaminen, hyväksyntä sekä turvallisten rajojen asettaminen. (Karling ym. 2008, 100; MLL 2 2011.) Varhainen vuorovaikutus on sitä, mitä tapahtuu ilman sanojen merkityssisältöjä. Siihen kuuluvat äänensävyt, eleet ja ilmeet. Se

on yhteys kahden ihmisen mielen välillä. (Mäkelä 2011, 3.) Lapsen ja vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen syntyminen luo pohjan lapsen minäkuvan sekä ihmissuhteiden kehitykselle. Syntymän jälkeistä vuorovaikutuksen syntymistä helpottuu äidin ja lapsen siirtyminen vieri-osastolle synnytyksen jälkeen. (Karling ym. 2008, 96-97,99.)

Vauva ei vielä hahmota, mihin voi koskea ja mihin ei, mikä sattuu, mistä voi tippua ja niin edelleen. Lapselle on tärkeää, että hän näkee vanhempiensa kasvot. Hoiva tarkoittaa syöttämistä, pukemista, pesemistä ja nukuttamista. Se on myös paijaamista, suukottelua ja hellää kosketusta ja sitä voi tehdä niin paljon kun vain vanhemmat ehtivät. Hoiva on vauvan lohduttamista, suojaamista ja pahan olon huomioimista. Vauvan perusturvallisuus rakentuu aluksi liike- ja ihoaistien pohjalta. (Salo & Tuomi 2008, 10-11.) Merkittävä lapsen kehitystä ennustava tekijä on varhaisen vuorovaikutussuhteen laatu (Lasinen lapsuus 2011). Varhaisella vuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen elämään, koska se vaikuttaa tunnekokemuksiin ja tätä kautta aivojen sekä mielen kehitykseen (Axelin, Inberg & Salanterä 2007, 192-202). Ensimmäiseen ikävuoteen mennessä vuorovaikutussuhteen laatu ennustaa muodostuvaa kiintymyssuhdetyyliä lapsen ja vanhemman välille (Armanto 2007, 128).

Vuorovaikutusta voidaan tarkastella seuraavista näkökulmista: yhteyden rakentuminen, jäsentäminen, haastaminen, hoiva ja leikkisyys. Yhteyden rakentumisessa lapsen tulee tuntea, että hän ei jää maailmassa yksin ja että hän on erityinen. Jäsentämisessä lapsen tulee antaa ymmärtää, että hänen ei tarvitse hallita tunteakseen olonsa turvalliseksi. Haastamisessa kannustetaan kykeneväisyyteen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa. (Mäkelä 2011, 16.) Varhaisessa vuorovaikutuksessa vauvan kehityksen ydin toteutuu. Vastasyntyneelle on tärkeää peilata omia kokemuksiaan ympäristöstä äidin avulla. Vauvan kannalta on tärkeää, että äiti kykenee havaitsemaan riittävän herkästi vauvan vuorovaikutusaloitteita, tulkitsemaan niitä riittävän ajoissa, ennakoitavasti ja toistuvasti. Varhaista vuorovaikutussuhdetta äidin ja vauvan välillä hankaloittaa äidin päihteiden käyttö. Tämä voi lisäksi aiheuttaa molemmille somaattisia haittoja. (Savonlahti, Pajulo & Piha 2003, 327, 330.)

Pienet vauvat rekisteröivät tunnelmia, onko kotona kireää vai leppoisaa. Vauvat tunnistavat vanhempiensa vireen, vaikka he eivät puhuisi mitään. Tämä perustuu siihen, että vauvat keskustelelevat ympäristön kanssa kaikilla aisteilla. Vauvalla ei vielä ole sanoja, joten hän jo varhain hakee katsekontaktia. Lapsi peilaa itseään vanhempien ilmeistä ja eleistä. Ilme kertoo vauvalle, millainen hän itse on. Hän aistii aikuisen liikkeistä ja otteista, milloin hän on vanhempiensa sylissä. (Gyldén & Katajamäki 2009, 232.) Lämpimässä ja turvallisessa vuorovaikutuksessa lapsi alkaa kiinnostua puheesta ja sen jäljittelemisestä. (Kurvinen ym. 2006, 86-89.) Vanhemman on ymmärrettävä, että lapsen ei aina tule olla iloinen tai hyväntuulinen, vaan on hyvä antaa ilmaista myös negatiivisia tunteita. (Karling ym. 2008, 100.)

5.2 Kiintymyssuhde rakentaa turvallisuuden tunteen

Turvallisuuden tarve on ensisijainen kiintymyksessä (Mäkelä 2011, 17). Jotta lapsen ja hoitajan välinen kiintymyssuhde voi kehittyä, se vaatii sekä psyykkistä että fyysistä läheisyyttä, sitoutumista ja vastavuoroisuutta. Nämä elementit osoittavat vauvan ja vanhemman vuorovaikutuksessa kiintymyssuhteen olemassa olon. (Axelin ym. 2007, 192-202.) Turvallinen kiintyminen tarvitsee hoitajan jatkuvaa saatavilla oloa (Kauhanen 2011, 9). Kiintymysjärjestelmä on biologinen ja periytyvä, sillä se kehittyi alun alkaen turvaamaan ihmisen eloonjäämismahdollisuuden. Jotta lapsen todellinen älyllisyys ja potentiaalisuus kehittyisivät, lapsella tulisi olla turvallinen kiintymyssuhde. Lisäksi tämä mahdollistaa lapselle kehityksen loogiseen ajatteluun, tunteiden laaja-alaisen käsittelytaidon, lapsi saa emotionaalisesti merkittäviä ihmissuhteita sekä kykenee hallitsemaan pelkoa ja stressitilanteita. (Becker-Weidman & Shell, 42-43.)

Lapsista 65 - 70 prosenttia kiintyvät turvallisesti ja lujasti vanhempiansa ensimmäisen puolen-toista vuoden aikana. Yksi merkki siitä on, kun lapsi oppii konttaamaan ja huomaakin olevansa liian kaukana vanhemmistaan. Kun ympärillä on vieraita ihmisiä ja uusi paikka, lapsi saattaa ahdistua ja alkaa itkeä. Lapsi hakeutuu nopeasti vanhemman syliin turvaan. (Einon 2001, 121.) Lapsen kehityksen kivijalkana voidaan pitää kiintymistä ja kiinnittymistä. Kiintymyssuhdetta voidaan pitää tunnesäätelysuhteena. Lapsi kokee jatkuvuuden sekä turvallisuuden kokemukset ja tästä johtuen kykenee tutkimaan maailmaa uteliaasti. Kiintymisen muotoja ovat luottavainen ja ristiriitainen. (Mäkelä 2011, 17.) Kiintymyssuhdeteoriat käsittelevät ihmisen taipumusta muodostaa toisiin ihmisiin voimakkaita tunnesiteitä. Ne voivat ilmetä masentuneisuutena, vihamielisyytenä ja ahdistuksena sekä eristämisenä ilmenevinä stressin muotoina, jotka voivat saada alkunsa menetyksistä tai erokokemuksista. Vauvalla on luontainen tarve kiinnittyä hoitajaansa, sillä se on hengissä selviytymisen elinehto. (Sinkkonen 2003, 93-94.)

Vilkko-Riihelän (2006, 195) mukaan lapsen kiintymyksen synty voidaan nähdä vaiheittaisena. Ensimmäisen kuukauden aikana lapselle äidin ja vieraan syli ovat hyviä, jolloin lapsella on valikoimattoman kiintymyksen vaihe. Tämän jälkeen muutamien kuukausien ajan (parin kuukauden iästä alkaen) vain oma äiti luo turvaa, lapsi ilahtuu nähdessään äidin ja takertuu häneen. Tällöin lapsi elää intensiivistä erityiskiintymyksen vaihetta. Lisäksi muutaman kuukauden iässä lapsen muisti alkaa kehittyä ja hän alkaa tunnistaa lähipiirinsä ihmiset. Pysyvän kiintymyssuhteen synty ja jatkuvuus ovat tärkeitä hyvän psyykkisen kehityksen jatkumolle.

Kiintymysvanhemmuus

Kiintymysvanhemmuudella tarkoitetaan vanhemmuutta, joka ei ole täynnä tiukkoja sääntöjä. Siihen liittyy tietynlaisia käytänteitä, jotka ovat; imettäminen, lasten pitäminen usein sylissä ja lapsen rohkaiseminen. Voidaan sanoa, että kiintymysvanhemmuus on erityisesti sydämen ja

mielen avaamista lapsen yksilöllisille tarpeille. Kiintyvyyssvanhemmuuteen kuuluu seitsemän työkalua tai toisella nimellä sanottuna seitsemän vauvan V:tä. Nämä seitsemän työkalua ovat; vaali tasapainoa, vastaa vauvan itkuun, varo vauvakouluttajia, varhainen kiintyminen, vauvantahtinen imeminen ja vauvan kanssa nukkuminen. Tässä on käytetty sanaa työkalu askeleen sijaan, koska työkaluja voi käyttää tarpeen vaatiessa, kun taas askelia mennään järjestyksessä ja edetään niiden mukaisesti. (Sears & Sears 2008, 10-11.)

Äideillä on ainutlaatuinen ja suuri tarve tyydyttää vauvan tarpeet ja olla lähellä vauvaa. ”Tapa, jolla vauva ja vanhemmat aloittavat yhteisen taipaleensa, auttaa varhaista kiinnittymistä muotoutumaan.” Ensimmäinen askel vauvan luottavaisen suhteen rakentamiseen ja tuntemiseen, syntyy onnistuneella imettämällä ja äidin oikealla reagoinnilla lapsen antamiin merkkeihin. Maidon erityykseen liittyvät hormonit ovat oksitosiini ja prolaktiini, mitkä tehostavat äidin intuitiivista kykyä hoivata, koska hormonit tekevät lapsen seurannassa äidistä tyytyväisemmän ja rennomman. Kun vauvaa kannetaan, hän on rauhallisempi ja oppii hiljalleen tarkkailemaan ympäristöä. Äiti alkaa kuunnella lasta herkemmin ja oppii tuntemaan häntä paremmin, jos hän kantaa vauvaa kantoliinassa, koska silloin vauva on lähellä äitiään. Vauvan kanssa nukkuminen saattaa auttaa vanhempia luomaan kiireen keskellä luottavaisen ja turvallisen ympäristön lapselle. Tämä auttaa luomaan yhteyden vanhemman ja lapsen välillä. (Sears & Sears 2008, 12-14.)

Äidin avulla vauva hahmottaa ja tulkitsee maailmaa. Vauva tiedustelee maailmaa ärsykkeiden ja reaktioiden avulla. Esimerkiksi nälkä tyydytetään ravinnolla ja vilun jälkeen seuraa lämpö. Vauva tallentaa näistä kokemuksista muistikuvia. Erityisesti ensimmäisinä kuukausina äiti tarjoaa vauvalle ravintoa, lämpöä, lohtua ja unta. Äiti auttaa lasta hahmottamaan ympäristöä. Vauva kiintyy ihmiseen, joka parhaiten täyttää hänen tarpeensa. Vauva rakentaa itselleen muistikuvia kiintymystilanteista, joiden pohjalta hän muodostaa itseyden tunteen ja ymmärrystä hoivaympäristöstä. Searsit esittelevät neljä elementtiä rikkaaseen hoitoympäristöön. Nämä elementit kehittävät ja auttavat vauvan kehityksen etenemistä. Elementteihin kuuluu reagoiminen herkästi vauvan viesteihin. Lapsen temperamentti tulee hyväksyä ja myötäillä sen mukaisesti. Tärkeää on vauvan sanallisten merkkien vahvistaminen ja aktiivinen vuorovaikutus leikkiessä. Neljäs elementti on luoda lapselle virikkeellinen ympäristö erityisesti vanhempien seurassa. Virikkeellisen ympäristön tulisi rohkaista lasta ongelmanratkaisuun ja päätöksentekoon. Vauva oppii hiljaisessa valppaudessa. Kiintymysvanhemmuuden työkalut ovat apukeinona vauvan hiljaiseen oppimiseen. Jos vauvan itkuun vastataan nopeasti ja hän saa viettää aikaa sylissä, vauva on rauhallisempi ja alttiimpi oppimaan. (Sears & Sears 2008, 12-15, 20.)

5.3 Kiintymyssuhdeteoriat

Bowlby on merkittävä hahmo kiintymyssuhdeteorian synnyssä. Kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan lapsen ja vanhemman varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen varttuessa. Kiintymys muodostuu ensimmäisten kuukausien aikana lasta hoitavaa aikuista kohtaan. Kiintymyssuhdetta on aiemmin kuvattu objektisuhteeksi. Bowlbyn mukaan sana kiintymys kuvaa paremmin vastavuoroisuutta kuin objekti - sana. Objektisuhdeteoriassa painotettiin jo ennen kiintymyssuhdeteorian syntyä, että aikuisen ja lapsen välisessä suhteessa toistuvasti tapahtuvat tilanteet vaikuttavat siihen, miten lapsi hahmottaa itsensä vuorovaikutuksessa. Bowlby korosti vielä enemmän sitä, että kiintymyssuhteita on erilaisia ja ne kaikki muodostavat omanlaisia muistijärjestelmiä aivoihin. (Kurvinen ym. 2006, 87-88.)

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on biologinen tarve rakentaa kiintymyssuhde. Tarve perustuu lajikehitykseen ja siihen, että lapsella olisi mahdollisuus jäädä eloon. Vauva tarvitsee suhteen luomiseen turvallisen ja luotettavan aikuisen. Vanhempi voi rakastaa lastaan, mutta silti vanhemmalla saattaa olla ongelmia luoda luotettava ja turvallinen kasvuympäristö, jonka kautta lapsi voisi muodostaa eheän kuvan itsestään ja maailmasta. Bowlby käsittelee aihetta käsitteillä sisäinen oletusmalli tai sisäinen työskentelymalli. Ajatuksena tässä on, että lapsi alkaa hahmottaa omaa käyttäytymistään, kun hän saa toistuvia kokemuksia vanhemman kanssa. Lapsi oppii toisten ihmisten välityksellä säätelemään sisäisiä ja ulkoisia uhkia. Sisäisiin uhkiiin kuuluu muun muassa omat pelot, tunteet ja tarpeet. Ulkoisiin uhkiiin kuuluu vaaratilanteet ja muut ihmiset. (Kurvinen ym. 2006, 87-89.)

Lapsi rakentaa mielessään muistijärjestelmää, jonka kautta hänelle muodostuu kiintymyssuhde. Kiintymyssuhteet voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään. Ne ovat turvallinen (luottavainen) kiintymyssuhde, turvaton ja välttelevä kiintymyssuhde sekä turvaton ja ristiriitainen kiintymyssuhde. (Kurvinen ym. 2006, 88.) On hyvä muistaa, että lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde on aina yksilöllinen, sillä lapsi muodostaa erilaisen kiintymyssuhteen äitiin, isään sekä muihin häntä hoitaviin henkilöihin (Armanto 2007, 129).

Turvallinen kiintymyssuhde

Turvallinen kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman välillä ennustaa lapselle hyvää kognitiivista, emotionaalista ja sosiaalista kehitystä (Armanto 2007, 128). Turvallinen kiintymyssuhde muodostuu siitä, kun lapsi oppii luottamaan vanhempaan, että hän tunnistaa lapsen tarpeet ja osaa vastata niihin oikealla tavalla. Tarpeilla tarkoitetaan psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä tarpeita. Turvallisessa kiintymyssuhteessa aikuinen osaa herkkyydellä reagoida lapseen. Mäkelän (2003) mukaan sensitiivisyys on sekä lapsen tunnetilan kuulemista että siihen vastaamista niin, että vauva kokee elävänsä. Tämä tunne saa lapsen kokemaan, että elämää pystyy hallitsemaan. (Kurvinen ym. 2006, 88-89.)

Turvallisesti kiintynyt lapsi on oppinut siihen, että tunteiden ilmaisemisen myötä vanhempi lähestyy häntä myötätuntoisesti ja lapsi saa helpotuksen huoleensa (Sinkkonen 2004). Lapsi oppii, että hänen tunteillaan on merkitystä. Turvallisesti kiintynyt lapsi alkaa huolenpidon ja hoivan myötä rakastaa itseään ja sen kautta myös toisia ihmisiä. Pieni lapsi ei kykenä huolehtimaan nukkumaan menostaan tai itsensä rauhoittamisesta, joten hän itkee illalla väsymystään. Sensitiivinen vanhempi ottaa lapsen syliin ja rauhoittelee häntä ja vie nukkumaan. Turvallisessa kiintymyssuhteessa vanhempi huomioi lapsen, ilmaisee ymmärrystä häntä kohtaan ja auttaa lapsen vuoteeseen. (Kurvinen ym. 2006, 88-89.) Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapselle, joka on kasvanut turvallisessa kiintymyssuhteessa muodostuu minäkuva, joka auttaa lasta aikuisiällä rakastamaan ja vastaanottamaan rakkautta. Hänelle tunteiden ilmaisu on suora ja avointa ja he uskaltavat kohdata myös omien lastensa tarpeet. (Kurvinen ym. 2006, 88-89.) Turvalliseen kiintymiseen tarvitaan johdonmukainen ympäristö. Lapset jotka ovat kasvaneet tällaisessa ympäristössä osaavat elää erilaisissa ihmissuhteissa. He osaavat käyttää järkeä ja tunteita. (Sinkkonen 2004.)

Turvaton kiintymyssuhde

Turvattomassa kiintymyssuhteessa lapsi on oppinut siihen, ettei hänen tunteidensa ilmaisuilla ole merkitystä, eikä vanhempaa ole saatavilla (Kurvinen ym. 2006, 89). Välttelevässä kiintymyssuhteessa yleistä on järkipörsäisyyden ja loogisuuden korostaminen. (Sinkkonen 2004.) Välttelevässä kiintymyssuhteessa vanhempi ei pysty tarjoamaan erilaisia tunteita hyväksyvää kasvuympäristöä. Syitä tähän saattavat olla vanhemman masennus, väsymys tai luulo, että lapsi rauhoittuu kun hänen antaa vain olla. Tällaisessa kiintymyssuhteessa lapsi oppii siihen, ettei varsinkaan negatiivisia tunteita tai tarpeiden näyttämistä kannata tuoda esille, koska kukaan ei reagoi niihin oikealla tavalla. (Kurvinen ym. 2006, 89.)

Lapsi kokee, että hän on jäänyt yksin ja hänen täytyy selviytyä yksin. Tämän vuoksi lapsen tunteiden ilmaiseminen on vähäistä (Sinkkonen 2004). Lapsella on mielikuva etäisestä, jousitamattomasta ja ennustettavasta aikuisesta. Lapsella on ongelmia läheisissä ihmissuhteissa ja omassa mielialassaan. (Mäkelä 2011, 18.) Lapsi päättelee, että hänestä ei välitetä tai hän ei ole tarpeeksi hyvä. Kun lapsi kokee, ettei kielteisiä tunteita ole hyvä ilmaista, se voi johtaa siihen, että lapsi luulee, että hänen täytyy selviytyä vaikeista tunteista yksin. Lapsi ei kuitenkaan kykene vielä käsittelemään omia tunteitaan itsenäisesti, mikä johtaa siihen, että lapsi kokee turvattomuutta. Lapsi alkaa kieltää ja välttellä erilaisia tunteita. Hän saattaa hakea vanhemman hyväksyntää olemalla mahdollisimman näkymätön, hymyilemällä tai tottelemalla. Hän alkaa helposti syytellä itseään, jos ei kykene olemaan kiltisti. Kaikki lapset eivät pysty piilottamaan tunteitaan. Jotkut lapset reagoivat huutamalla, uhoamalla ja kiukuttelulla. Toiset lapset saattavat aluksi olla kilttejä, jonka jälkeen he niin sanotusti räjähtävät tunteiden piilottamisen vuoksi ja muuttuvat aikuisten silmissä vaikeiksi lapsiksi. Negatiivisten tunteiden

patoaminen vie lapsen voimat, jolloin hänen tunteensa purkautuvat väkisin. (Kurvinen ym. 2006, 89-90.)

Jos lapsi on kasvanut turvattomassa ja välttelevässä kiintymyssuhteessa, hän saattaa aikuise-
nakin piilotella negatiivisia tunteitaan, koska ei enää usko, että kukaan välittäisi niistä. Oman
tarpeellisuuden kieltäminen aiheuttaa aikuisena masennusta, itsekriittisyyttä ja huomion ha-
kemista suorituksilla. Tällainen aikuinen hakee muiden arvostusta kunnianosoituksilla ja pyrkii
käyttäytymään älyn avulla, eikä hän salli itselleen tunteiden ilmaisua. Hänen minäkuvansa on
kiinni menestyksestä töissä tai harrastuksissa. Hän saattaa olla väsynyt, stressaantunut ja uu-
punut, mutta ei salli itselleen lepoa. Muut ihmiset saattavat pitää häntä vahvana, koska hän
ei ilmaise kielteisiä tunteita. Aikuinen, joka on elänyt lapsuuden turvattomassa ja välttele-
vässä kiintymyssuhteessa, ei kykene ottamaan vastaan aitoa rakkautta, koska hänen on vaikea
uskoa, että joku oikeasti välittäisi hänen tunteista. (Kurvinen ym. 2006, 90-91.)

Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa vanhempi on toistuvasti epäjohdonmukainen ja impulsiivi-
nen lastaan kohtaan (Sinkkonen 2004). Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsella on kokemus
aikuisesta, joka on kiihkeä, pelokas, ahdistunut, ennakoimaton ja joustamaton (Mäkelä 2011,
18). Syy vanhemman epäjohdonmukaisuuteen saattaa olla hänen vaihteleva elämäntilanteen-
sa tai epätieto siitä, miten lapsen kanssa ollaan. Esimerkiksi jos vanhempi kokee, että lapsi on
usein uhmakas, hän ei tiedä miten toimia. Välillä aikuinen saattaa huutaa lapselle, toisella
kertaa olla taas välinpitämätön. Tällaisessa tilanteessa lapsen on mahdotonta ennustaa, mi-
ten vanhempi reagoi, eikä lapsi osaa hahmottaa, miten hänen pitäisi suhtautua toisiin ihmi-
siin. Turvattomassa ja ristiriitaisessa kiintymyssuhdeteoriassa korostuu tunteiden merkitys.
(Kurvinen ym. 2006, 91.)

Lapsi tuntee elävänsä maailmassa, mikä on täynnä vaaroja, eikä hänellä ole suojaa maailmaa
vastaan (Sinkkonen 2004). Lapsi hakee toisilta ihmisiltä vastauksia ja suojaa voimakkailla tun-
teiden osoituksilla. Lapsi saattaa esimerkiksi kiljua vimmatusti tai liioitella iloisuuttansa. Lap-
selle on muodostunut käsitys, että hänen täytyy reagoida vahvasti, jotta hänet huomataan ja
hän saa, mitä haluaa. (Kurvinen ym. 2006, 91-92.) Aikuisen ja lapsen välille saattaa syntyä
vihamielis-riippuvainen suhde (Sinkkonen 2004). Aikuisena tällainen ihminen hakee toisten
hyväksyntää voimakkaasti. Hän luulee, että vain voimakkaasti tunteisiin vetoamalla saa toisen
ihmisen kiinnostumaan hänestä. Hän on tunteiden vietävänä ja helposti jää riippuvuussuhte-
eseen, vaikka ymmärtäisi, ettei suhteella ole tulevaisuutta. Tällaisella ihmisellä on vaara jäädä
huonoihin ihmissuhteisiin, joissa voi esiintyä väkivaltaa, hyväksikäyttöä ja alistamista. Ristirii-
taisesti kiintynyt saattaa kasvattaa omatkin lapsensa samalla lailla kuin on itse kasvanut. Hän
ei reagoi lapsensa tarpeisiin johdonmukaisesti ja hänen oma elämänsä on epävakaata. (Kurvi-
nen ym. 2006, 92.)

Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa lapsen ja vanhemman suhdetta ei ole koskaan syntynyt, koska vanhempi ei ole edes pystynyt vastaamaan lapsen perushoidosta. Lapsi jää ilman ruokaa, juomaa tai vaatetus on vähäinen. Vanhemmalla saattaa olla esimerkiksi psyykinen sairaus tai runsasta alkoholin käyttöä. Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa lapsi ei koe minkäänlaista turvaa tai hyvää oloa. Hän oppii, että tekee hän mitä vain niin vanhempi ei vastaa hänelle. Lapsi joutuu kokemaan fyysistä ja psyykkistä kipua. Tällaisessa tilanteessa lapsen pitäisi välittömästi päästä turvalliseen ympäristöön. Ongelmana on, että lasta pompotellaan paikasta toiseen, jolloin hänen on vaikea luoda kestävä, luotettava ja turvallista suhdetta aikuisen kanssa. Lapselle syntyy käsitys, että maailma on arvaamaton ja turvaton paikka elää. Lapsi hakee lohtua keneltä tahansa, koska hänen tarpeitaan ei ole koskaan kuultu. (Kurvinen ym. 2006, 92.)

Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa kasvaneella lapsella saattaa olla aikuisena ongelmia. Hänen tunne-elämänsä on sekaisin, eikä hänelle ole muodostunut kuvaa itsestään tai toisista ihmisistä. Varhaisen tuen ja hoidon saanti on jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa kasvaneelle elintärkeää terveen psyykeen kannalta. Avun myötä hän voi oppia rakastamaan itseään ja muita ja rakentaa terveen minäkuvan. (Kurvinen ym. 2006, 92.)

6 Yhteenveto teoreettisesta viitekehyksestä

Varhainen vuorovaikutus alkaa jo raskausaikana, jolloin äiti luo fyysisen siteen vauvaansa koskettamalla vatsaansa. Tämä on tärkeää sikiön kehittymiselle. Sikiö kuulee äidin äänen, koska lapsivedessä syntyy värähtelyn vaikutuksesta ääniaaltoja. Syntymän jälkeinen varhainen vuorovaikutus on lapsen ja vanhemman välistä arjessa tapahtuvaa toimintaa. Varhaisella vuorovaikutuksella on merkitystä tunnekokemuksiin ja tätä kautta sekä aivojen että mielen kehitykseen. Syntymän jälkeen vauva tunnistaa kohdussa kuulemansa tutut äänet. Vauva kuuntelee mielellään lepertelypuhetta, joka viestittää vauvalle, että puhe on tarkoitettu hänelle. Vanhempien roolijako on tärkeää toteuttaa tasapuolisesti. Isän osallistuessa aktiivisesti vauvan hoitoon muodostuu myös hänelle ja vauvalle tiivis suhde.

Fyysinen kosketus on sosiaalisen vuorovaikutuksen ensimmäinen muoto ja auttaa lasta havainnoimaan omaa kehoaan. Vastaaminen nopeasti vauvan viesteihin kertoo hänelle, että hänestä välitetään ja häntä ymmärretään. Kiintymyssuhde ja luottamus vauvan ja vanhemman välillä kasvavat, kun vauva oppii yhdistämään vanhemman kasvot, tuoksun, kosketuksen ja ravinnon tuoman hyvän olon. Turvallinen kiintyminen tarvitsee hoitajan jatkuvaa saatavilla oloa. Syli rauhoittaa ja lohduttaa vauvaa. Sylittely kehittää vauvan kehon hallintaa ja motorisia taitoja sekä tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden tutustua lapseensa. Vanhemman vastaaminen lapsen hymyyn ja jokeltuun opettavat lapselle vuorovaikutustaitoja sekä lisää lapsen kiintymystä ja luottamusta. Perusturvallisuus ja tunne siitä, että on rakastettu luo pohjan eheälle minäkuvalle. Vauvalle on tärkeää ilmaista tunteitaan omalla tavalla.

7 Opinnäytetyön tarkoituksena esitteen tuottaminen

Esitteen tavoitteena on tuottaa tietoa vauvaiässä syntyvän turvan ja luottamuksen merkityksestä lapsen kehitykselle. Esite on apuväline vanhemmille. Esitettä varten teemme neuvolatyöntekijöille lomakehaastattelun, jonka tarkoituksena on tuottaa lisätietoa esitteeseen.

Kuvan viesti on tehokkaampi kuin sanallinen, koska kuvan vastaanottaminen vaatii vähemmän aktiivisuutta. Yleensä kuvan tarkoitus on selventää ja jäsentää tekstissä käsiteltyä asiaa. Kuvan tehtävänä voi myös olla katsojan pysäyttäminen ja huomion kiinnittäminen aiheeseen. Kuvaa valittaessa on huomioitava, että kuva liittyy tekstiin. Kuvassa tulisi olla jokin ajatus, mitä se tahtoo katsojalle viestittää. Kuvitusta pohtiessa tulee miettiä seuraavia asioita: onko kuvan tarkoitus olla pääasia, tehokeino, täydennys tai huomiota herättävä. Väreillä on aina ollut suuri vaikutus ihmisiin. Esimerkiksi punainen lämmittää ja sininen viilentää. Värit viestittävät erilaisia tunteita, joten niitä voidaan käyttää viestin apuvälineenä. Väreissä on huomioitavaa kontrastit, taustavärit ja niiden kanssa pelaaminen. (Loiri & Juholin 2006, 52-54, 111-113.)

Taittamisen tarkoituksena on tiedon viestittäminen asiakkaalle mahdollisimman mielekkäällä ja tehokkaalla tavalla. Taitolla pyritään jalostamaan tuotteen ilmettä niin, että se erottuu edukseen ympäristöstä. Esitteessä teksti ja kuvat tulisivat olla houkuttelevasti esillä, mutta säilyttäen tasapainon ja vuorovaikutuksen keskenään. Onnistunut taitto takaa informatiivisen esitteen, jos visuaalinen tyyli on tasapainossa sisällön kanssa. (Loiri & Juholin 2006, 70.)

Esite toteutetaan Microsoft PowerPoint -ohjelmalla ja käytämme ohjelman kuvia esitteessämme hyödyksi. Halusimme esitteen olevan muodoltaan mielenkiintoinen, joten päädyimme käärotaittoon. Esitteen teossa meitä auttoi korkeakoulusihteeri Eila Harle. Hän auttoi meitä esitteen teknisen puolen muodostamisessa. Halusimme kuvien kautta tehostaa tekstin sanomaa ja luoda lukijalle positiivisia mielikuvia. Halusimme esitteen olevan ulkoasultaan hempeä, rauhallinen ja kohderyhmän mielenkiintoa herättävä. Pyrimme siihen, että esite on selkeä ja helppolukuinen, jotta vanhempien kiinnostus säilyisi esitettä luettaessa (liite 5). Esite lähetetään arvioitavaksi samalle terveydenhoitajalle, joka arvioi myös lomakehaastattelun.

8 Avoin lomakehaastattelu neuvolatyöntekijöille

Teemme lomakehaastattelun (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 198) saadaksemme lisätietoa esitteeseen. Aluksi pohdimme haastattelun ja lomakehaastattelun välillä. Päädyimme lomakehaastatteluun, koska mielestämme se sopi parhaiten käyttötarkoitukseemme. Avoimen lomakehaastattelun etuna on se, että vastaaja saa vastata omin sanoin ilman valmiita vasta-

usvaihtoehtoja. Lisäksi lomakehaastattelun etuna on se, että sen voi toteuttaa helposti eri paikkakunnilla. Päätöksessä huomioimme myös neuvolatyöntekijöiden kiirellisen aikataulun.

Lomaketta laatiessa tulee huomioida seuraavia seikkoja. Kysymysten tulee olla selkeitä ja ulkoasun moitteeton. Valmis lomake tulee testata, mikä lisää luotettavuutta ja mahdollistaa kysymysten uudelleen asettelun. Avoimessa lomakehaastattelussa on avoimia kysymyksiä, mikä tarkoittaa sitä, että esitetään vain kysymys ja vastaukselle jätetään tyhjä tila. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden vastata omin sanoin. (Hirsjärvi ym. 2010, 198, 201, 204.)

Taulukossa yksi esittelemme lomakehaastattelun tutkimusongelmat ja teemat. Pohdimme teorian pohjalta, mitkä asiat vaikuttavat vauvaiän luottamuksen ja turvan syntyyn. Teemojen valintaan vaikuttivat tutkimusongelmat sekä ne asiat, joita halusimme tuoda esille esitteessä. Jokaisen teeman alla on kolmesta neljään kysymystä (Liite 4).

Tutkimusongelmat	Teemat
1) millaista turvaa on havaittavissa lapsen ja vanhemman välillä?	1) terveydenhoitajan havainnot
2) millaisissa tilanteissa vauva rauhoittuu?	2) vauvan rauhoittuminen
3) miten mielestäsi vanhemmat ovat kokeneet turvan merkityksen?	3) turvan merkitys

Taulukko 1: Avoimen lomakehaastattelun tutkimusongelmat ja teemat

Lomakehaastattelu toteutetaan kuudelle terveydenhoitajalle. Haastattelu tehdään kahdelle Hämeenkyrön ja neljälle Kauhavan neuvolatyöntekijälle. Valitsimme nämä kaksi kohdetta, koska halusimme toteuttaa lomakehaastattelun paikkakunnille, joista olemme kotoisin. Olemme olleet yhteydessä Hämeenkyrön johtavaan hoitajaan ja vastaavaan terveydenhoitajaan. Kauhavalta olemme olleet yhteydessä hoitotyön johtajaan ja osastonhoitajaan. Lähetimme heille tutkimuslupa-anomukset (liite 1 ja liite 2). Vastaajien pyynnöstä lähetimme saatekirjeet (liite 3) ja lomakkeet Hämeenkyröön sähköpostilla. Kauhavan osastonhoitajan toi-

vomuksesta opinnäytetyön aihe ja lomakehaastattelu esiteltiin heidän kokouksessaan. Saatekirjeet ja lomakkeet annettiin tässä yhteydessä terveydenhoitajille.

8.1 Aineiston analyysi

Aineiston analyysillä tarkoitetaan tutkitun materiaalin lukemista, pohtimista, sisällön erittelyä ja järjestelyä. Tarkoituksena on tarkastella tutkimusongelmien kannalta keskeisiä asioita. Analyysi voi olla sisällöllisen materiaalin luokittelemista muun muassa eri teemojen tai aiheiden avulla. Analyysin avulla kyetään lisäämään aineiston tietoarvoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2011.) Tavoitteena on saada vastauksia tutkimuskysymyksiin, tutustua aineiston sisältöön ja erottaa käsiteltävästä aineistosta olennainen. Tutkittavan materiaalin analyysi on yhteydessä materiaalin keruutapaan, tutkittavaan asiaan ja tutkimustehtävään. Analyysiin kuuluu kuusi eri vaihetta. Vaiheet ovat analyysiyksikön valinta, aineistoon perehtyminen, aineiston pelkistäminen, aineiston luokittelu ja tulkinta sekä luotettavuuden arvioiminen. Tärkeää on, että tutkija kykenee osoittamaan yhteyden aineiston ja tulosten välillä. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 23, 36.)

Työssämme analysoimme lomakehaastattelun avointen kysymysten vastaukset aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä on kolme prosessia. Ensimmäinen tehtävä on aineiston pelkistäminen. Tässä vaiheessa aukikirjoitetaan ja pelkistetään materiaali. Aineistoa voidaan joko pilkkoa osiin tai tiivistää. Toinen on aineiston ryhmittely, jossa materiaalin alkuperäisilmaukset käydään läpi tarkasti sekä huomioidaan vastauksissa samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Käsitteet ryhmitellään vastausten mukaan ja yhdistetään eri luokiksi. Kolmannessa vaiheessa päädytään teoreettisiin johtopäätöksiin. (Sarajärvi & Tuomi 2004, 110-115.) Aloitimme aineiston analyysin käymällä läpi lomakehaastattelun vastaukset. Tämän jälkeen pelkistimme ja tiivistimme saadut vastaukset, josta laadimme tiivistelmän. Jatkoimme analyysia tarkastelemalla vastausten yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia käymällä läpi alkuperäisiä vastauksia. Vastaukset jaoteltiin valmiina olevien teemojen mukaan, joiden pohjalta syntyivät johtopäätökset.

8.2 Luotettavuus ja eettisyys

Työn luotettavuutta arvioitaessa aineiston keruu, analyysi ja raportointi ovat tärkeitä asioita (Willberg 2009, 5). Luotettavuutta arvioitaessa pohditaan sovellettavuutta, totuusarvoa, neutraaliutta ja pysyvyyttä (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 36). Luotettavuutta voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta. Näitä ovat tutkimuksen sovellettavuus ja siirrettävyys, totuudellisuus, uskottavuus ja vahvistettavuus. (Willberg 2009, 7.)

Hirsjärvi ym. (2010, 22) mainitsevat teoksessaan tutkimuksen eettisiä vaatimuksia. Vaatimuksia ovat tiedeyhteisön toimintatapojen noudattaminen, eettisesti kestävien tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmien käyttö, muiden tutkimusten arvostaminen, yksityiskohdainen suunnittelu, toteutus ja raportointi sekä käytänteiden noudattaminen. Lomakehaastattelu esitettiin terveydenhoitajalla. Lähetimme lomakkeen sähköpostitse yhdelle terveydenhoitajalle. Hän ei osallistunut tutkimukseen. Saimme häneltä palautetta ja kehittämisideoita. Terveydenhoitajan mielestä kysymykset olivat laajoja ja aikaa vieviä. Hänen mielestään teittittelyn käyttö on vanhanaikasta ja vaikeuttaa kysymysten ymmärrystä. Terveydenhoitaja ehdotti kysymysten asettelua samaan muotoon, joko yksikköön tai monikkoon. Lisäksi hän ehdotti kahden kysymyksen uudelleen muotoilua. Esitettävien ehdotuksista toteutimme kysymysten asettelun samaan muotoon ja muotoilimme kahta kysymystä selkeämmäksi. Halusimme jättää teittittelyn kysymyksiin, koska koimme sen virallisena ja asiallisena.

Mielestämme työmme luotettavuutta lisää laaja ja kattava teoriaosuus, johon paneuduimme perusteellisesti. Työssämme luotettavuus ja eettisyys ilmenee siten, että tutkimusaineisto on vain meidän käytössämme ja vastaaminen tapahtuu nimettömänä. Luotettavuus korostuu myös siinä, että Hämeenkyrön vastaajilta lomakkeet haettiin henkilökohtaisesti. Tulemme käyttämään suoria lainauksia opinnäytetyöhön ja hävitämme aineiston työn valmistuttua.

9 Tulokset

Avoimeen lomakehaastatteluun vastasi kuusi terveydenhoitajaa. Osa vastainneista oli sitä mieltä, että kysymysten samankaltaisuudesta johtuen sama vastaus olisi käynyt useampaan kysymykseen. Tästä johtuen osa kysymyksistä oli jätetty tyhjäksi tai vastaus edelliseen kysymykseen oli sama. Käsittelemme tuloksia teemoittain.

9.1 Terveydenhoitajan havainnot

1. Millaisia havaintoja teette lapsen turvautuessa vanhempaan?

Terveydenhoitajat havainnoivat, miten vanhempi reagoi tai stressaantuu tilanteessa, miten vanhempi ymmärtää lapsen viestin sekä sen, ovatko lapsi ja vanhempi samalla tunnetasolla. Vauva turvautuu vanhempaan haluamalla syliin sekä hakemalla katsekontaktia ja lohdutusta. Terveydenhoitajat vastasivat kuuntelevansa ja seuraavansa tilannetta sekä tarvittaessa ohjaavansa vanhempia, jos he eivät reagoi. Vastaajat havainnoivat vuorovaikutuksen toimivuutta.

”Osaako vanhempi lohduttaa lasta sanoin ja kosketuksella.”

2. Millaisin eri keinoin huomioitte lapsen hakevan turvaa vanhemmaltaan?

Lapsi hakee turvaa vanhemmaltaan ojentamalla käsiä syliin haluamisen merkiksi, katsekontaktilla ja erilaisilla ilmeillä (esimerkiksi hymyllä). Lapsi hakee turvaa myös kädestä kiinni pitämisellä, vierastamalla sekä hän on haluton irtautumaan vanhemmastaan.

”Itkee, jos joutuu pois vanhemman turvasta.”

”Tarkistaa ja katsoo vanhempaa.”

3. Miten mielestänne vanhemmat vastaavat lapsen turvan hakemiseen?

Vanhempi vastaa lapsen turvan hakemiseen ottamalla lapsen syliin ja olemalla lapsen lähellä sekä lohduttamalla lasta. Vanhemmat ottavat lapseen katsekontaktin, hymyilevät, juttelevat, laulavat, silittävät ja hellivät lasta. Vanhempi voi tarjota rintaa, pulloa tai laittaa tutin lapsen suuhun. Vanhemmat voivat kävellä lapsi sylissä tai kääntää lapsen huomion esimerkiksi lelun avulla. Vanhemman tulisi olla rauhallinen.

”Kiire on lapsen pahin vihollinen.”

”Vanhemman tulisi luoda kaksisuuntainen vuorovaikutus!”

4. Millaisia keinoja olette havainneet vanhemmalla olevan, joilla hän voi lisätä lapsensa turvallisuuden tunnetta?

Vanhempi lisää turvallisuuden tunnetta olemalla rauhallinen, luomalla kiireettömän ilmapiirin sekä olemalla luotettava ja rehellinen. Vanhempi huomioi lapsen, hän voi olla lähellä, hyväillä ja kosketella. Lapsi voi olla sylissä, häntä heijataan tai keinutellaan. Lapselle voi ottaa mukaan hänelle tärkeän esineen. Vanhemman tulee osoittaa lempeyttä, mutta olla määrätietoinen. Vanhemman keskustelu neuvolatyöntekijän kanssa.

”Vanhemman rauhallisuus rauhoittaa yleensä lapsenkin.”

9.2 Vauvan rauhoittuminen

1. Miten mielestänne vanhempi reagoi vauvan itkuun tai hätään?

Vanhemmat reagoivat vauvan itkuun ottamalla hänet syliin, lohduttamalla, olemalla rauhallinen ja läsnä, tarjoamalla rintaa ja juttelemalla sekä hellimällä vauvaa. Lisäksi vanhemmat

hyssyttelevät, heijaavat ja lepertelevät vauvalle. Osa vanhemmista saattaa tarvita ohjeita, miten toimia tällaisessa tilanteessa. Jotkut vanhemmat saattavat hätäntyä tai kääntää huomion muualle.

2. Mitä olette huomioineet vanhemman alkavan tehdä silloin, kun vauva alkaa itkeä?

Vanhemmat alkavat hyssytellä, heijata, leperrellä ja jutella vauvalle silloin, kun hän alkaa itkeä. Terveystenhoitajat vastasivat, että osa vanhemmista rauhoittelee vauvaa kävelemällä vauva sylissä, olemalla läsnä tai yrittävät kääntää vauvan huomiota muualle. Lisäksi vanhemmat ovat rauhallisia ja läsnä tilanteessa.

”Vanhempi ottaa katsekontaktin lapseen, vie lähelle itseään, juttelee lapselle rauhallisesti, on läsnäoleva ja keskittynyt aikuinen.”

Hätääntyessä vanhempi ylireagoi ja ylihoitaa lasta. Tämä johtaa siihen, että vanhempi hermostuu ja hänen toimintansa ja liikkeensä nopeutuvat. Vanhempi kokee olonsa avuttomaksi ja haluaa vastaanotolta pois.

”Vanhempi voi tuntea itsensä avuttomaksi.”

3. Miten ohjaatte vanhempia toimimaan kyseisissä tilanteissa?

Terveystenhoitajat ohjaavat vanhempia olemaan rauhallinen. Tärkeää on itkun syyn selvittäminen ja siihen reagoiminen. Osa terveystenhoitajista ohjaa vanhempia oman esimerkin kautta. Vanhempia neuvotaan reagoimaan itkuun. Yksi esimerkki vauvan rauhoittumiseen on imettäminen. Terveystenhoitajat neuvovat myös jakamaan lasten hoidon vanhempien välillä. Merkittävää ohjaamisessa on vanhemman itseluottamuksen vahvistaminen vauvan hoidossa.

”Opi tunnistamaan lapsesi hätä!”

”Ohjaan vanhempaa aina reagoimaan vauvan itkuun, eikä vauvaa saa jättää yksin itkemään.”

9.3 Turvan merkitys

1. Mitä vanhemmalle merkitsee kokemuksen mukaan turvasta puhuminen ja sen huomioiminen?

Terveystenhoitajien mukaan osalla vanhemmista ei ole tietoa asiasta tai he vähättelevät asian tärkeyttä ja ohittavat sen pikaisesti. Vanhempien itsevarmuutta lisää se, jos heitä kehdutaan.

Osalle vanhemmista turvan merkitys merkitsee paljon, mikä lisää vanhemman luottamusta. Turvan merkitystä lisää varhaisesta vuorovaikutuksesta puhuminen. Joillekin vanhemmille asia on itsestään selvä.

”Antaa vanhemmalle varmuutta, että hän osaa hoitaa lastaan oikein.”

2. Mitä apuvälineitä käytätte ohjatessanne vanhempia luomaan turvallisuuden tunteen?

Vastaajat käyttävät apuvälineenä turvallisuuden tunteen luomiseen esitteitä, videoita (Jari Sinkkosen video ”Riittävän hyvä vanhemmuus”), perhetyötä ja omaa kokemustaan, mihin kuuluvat tieto, taito ja persoona. Kapalointi ja soittorasian käyttö lisäävät vauvan turvallisuuden tunnetta. Tärkeää on, että asia otetaan puheeksi ja siitä keskustellaan.

”Kapalointia on yksi keino erittäin itkuisen vauvan rauhoittamiseen ja turvan antamiseen.”

3. Miten kauan varaatte aikaa ohjaustilanteeseen?

Ohjaustilanteet kestävät muutamia minuutteja, mitkä tapahtuvat käyntien lomassa. Terveystenhoitajat katsovat ohjauksen pituutta vanhempien tarpeen mukaisesti. Yksilöllisyyden huomioiminen on tärkeää.

”Turvan merkityksen ohjaamiseen ei varata erityistä aikaa. Turvasta puhutaan neuvolakäynnin lomassa joidenkin asiakkaiden kanssa enemmän ja joidenkin vähemmän tarpeen mukaan.”

4. Miten seuraatte turva-ohjauksen onnistumista?

Ohjauksen onnistumista seurataan käynneillä. Huomioidaan, miten vauva kehittyy, käyttäytyy ja reagoi. Seurataan myös sitä, miten vanhempi käyttäytyy ja reagoi sekä käsittelee lasta. Ohjauksen onnistumista voidaan seurata tarkastelemalla, miten vanhemman ja lapsen vuorovaikutus sujuu. Asia voidaan myös tuoda esille kysymällä suoraan. Ohjauksen onnistumisen apuna on moniammatillinen yhteistyö.

10 Johtopäätökset ja pohdinta

Terveystenhoitajien vastauksissa korostuivat paljon samat asiat, kuin työmme teoreettisessa viitekehyksessä. Lomakehaastattelun vastauksista nousi esille vastaaminen lapsen hätään viivyttämättä. Tärkeää on selvittää lapsen itkun syyn, jotta osaa vastata lapsen tarpeisiin oikealla tavalla. Varhaisesta vuorovaikutuksesta puhuminen lisää vanhemmille turvan merkitystä. Esitteessä kerroimme, mitä varhainen vuorovaikutus on ja mitä se merkitsee. Lasten hoito

on hyvä jakaa tasapuolisesti vanhempien kesken. Teoriatiedossa ilmaistiin myös isän osallistumisesta lapsen hoitoon, jolloin hänelle muodostuu tiiviimpi suhde lapseensa (Einon 2001, 139).

Vastauksissa korostuivat sylin, iho- ja katsekontaktin merkitys sekä lapsen keinot hakea turvaa eri ilmein ja elein. Vastauksista nousivat esiin myös lapsen haluttomuus irtautua vanhemmastaan ja vierastaminen. Vanhemmat rauhoittelevat vauvaa sylittelemällä, lohduttamalla, lepertelemällä ja syöttämällä. Vastauksissa korostuivat vanhemman rauhallisuus ja läsnäolo. Halusimme esitteeseen nostaa vanhemman rauhallisuuden merkityksen ja kiireen välttämisen. Esitteessä kerrotaan lepertelypuheesta sekä vanhemman aidosta välittämisestä. Sylittely tekee vauvan onnelliseksi sekä auttaa vanhempia tutustumaan lapseensa. Sylin merkitys korostui lomakehaastattelun vastauksissa sekä teoriaosuudessa, joten korostimme asiaa esitteessä tekstin ja kuvan välityksellä (Gyldén & Katajamäki 2009, 218).

Lomakehaastattelun vastauksissa tuotiin esiin myös, se että lapsen kanssa ei tulisi neuvotella liikaa. Mielestämme tämä ilmaisu kuvaa vanhempaa lasta. Työmme käsittelee vauvaikää ja pohdimme vastausta lukiessamme, että vuoden ikäisen lapsen kanssa ei pysty vielä neuvottelemaan. Terveystenhoitaja toi esiin kolmannen teeman kysymyksessä vertaistuen merkityksen. Terveystenhoitajan mukaan vertaistuen merkitys on suuri. Vanhempien on lisäksi hyvä kuulla, että myös muilla vanhemmilla on samankaltaisia huolia. Emme käsitelleet teoreettisessa viitekehityksessä vertaistuen merkitystä. Vastaajilta saimme palautetta, että osa lomakehaastattelun kysymyksistä olivat samankaltaisia, joten kysymysten muoto olisi pitänyt olla tarkempi. Lomakehaastattelun teemat näyttäytyivät esitteessä. Olemme nostaneet ensimmäisestä ja toisesta teemasta terveystenhoidajien havaintoja muun muassa käyttämällä suoria lainauksia. Muut tekstit, joita olemme käyttäneet esitteessä ovat teoriatiedon ja lomakehaastattelun vastauksien yhteissumma.

Esitteen arvioinnissa arvioija nosti esiin seuraavia asioita. Arvioijan mukaan etusivun kuva on kaunis ja värien sävyt hyviä. Hän antoi otsikolle uusia ehdotuksia: ”vauvaiän luottamus ja turvallisuus”, ”luottamuksen ja turvallisuuden kehittyminen vauvaiässä”, ”varhaisella vuorovaikutuksella luottamusta ja turvallisuutta” sekä ”varhainen vuorovaikutus, luottamus ja turvallisuus”. Hänellä oli muutos ehdotuksia sanamuotoihin ja kielioppiin. Hänen mielestään esitteessä oleva lainaus ”kiire on lapsen pahin vihollinen” on liian irrallinen ja kova ilmaisu sekä liian syyllistävä. Hän antoi lauseen tilalle ehdotuksen ”vauva nauttii läsnäolostasi”. Käyttämämme lainaus ”opi tunnistamaan lapsesi hätä” on arvioijan mielestä myös liian irrallinen ja käskevä. Arvioija oli jäänyt pohtimaan lauseen tarkoitusta, eli mitä lauseella tarkoitetaan; tarkoitaanko sillä erilaisia itkuja? Hän pohti myös sitä, annetaanko esitteessä neuvoa tälle asialle. Arvioijan mielestä lauseen voisi jättää esitteestä pois kokonaan. Hänen mielestä lainausta ”lapsi hakee turvaa haluamalla syliin, hakemalla katsekontaktia, lapsi pitää vanhempansa

kädestä kiinni” voisi avata lisää. Arvioijalla oli ehdotuksia lepertelypuhe -kohtaan. Hän ehdotti lauseen uudelleen muotoilua näin: ”voit puhua tai laulaa lapsellesi leperellen, jos se tuntuu luontealta. Äänesi pehmeämpi sävy viestittää lapsellesi, että puhe on tarkoitettu juuri hänelle.”

Ehdotetuista muutoksista toteutimme muutamia. Suorista lainauksista otimme pois ”kiire on lapsen pahin vihollinen”, ettei lukijalle tule syylistävää oloa. Tämän tilalle laitoimme ”vanhempien tehtävänä on ottaa vauvalta paha olo pois isompaan säiliöön”. Lainaus ”opi tunnistamaan lapsesi hätä” otettiin pois, koska aiemmin myös ohjaava opettajamme ehdotti sitä, eikä esitteestä löydy vastausta lainaukseen. Teimme pieniä lauserakenteellisia muutoksia arvioijan ehdotuksista ympyröiden sisällä oleviin teksteihin sekä takasivun teksteihin.

Opinnäytetyöprosessi alkoi osallistumalla opinnäytetyöstarttiin tammikuussa 2011. Tämän jälkeen päätimme aiheen ja saimme opinnäytetyölle tilaajan. Kirjoitusprosessi alkoi aiheanalyysin teolla ja teorian kokoamisella. Aiheen varmistuttua aloimme innokkaina etsiä teorialiettoa ja sovimme aihealueet, joista kumpikin aloitti kirjoittamisen. Teorian kirjoittaminen painottui kesälle 2011. Kesän aikana tapasimme kolme kertaa, joilloin kokosimme jo aikaan saatua tekstiä sekä pohdimme jatkoa. Aiheesta löytyi runsaasti tietoa, jonka vuoksi aiheen rajaaminen oli aluksi haastavaa. Alku syksystä kokosimme kerätyt teorialiedot yhteen, jolloin jouduimme tiivistämään tekstiä runsaasti. Olemme tiivistäneet tekstiä ja poistaneet toistoja läpi opinnäytetyöprosessin. Osallistuimme tutkimussuunnitelmaseminaariin 17.10.2011. Syksyllä 2011 suunnittelimme ja toteutimme lomakehaastattelun ja pohdimme esitteen ulkoasua sekä sisältöä. Osallistuimme syys-marraskuussa järjestettäviin työpajoihin sekä kävimme seuraamassa tutkimus- ja julkaisuseminaareja. Osallistuimme julkaisuseminaariin 20.2.2012. Opinnäytetyön eri vaiheissa tapasimme usein ohjaavaa opettajaamme yliopettaja Eija Mattilaa sekä esitteeseen liittyvissä asioissa korkeakoulusihteeri Eila Harlea.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa esite, jonka tavoitteena oli antaa tietoa vauvaiässä syntyvän luottamuksen ja turvan merkityksestä lapsen kehitykselle. Saimme tuotettua esitteen ja mielestämme esitteelle asettamamme tavoite täyttyi. Esite on ulkonäöltään hempeä ja taustavärinä on vaalea roosa. Kannessa on esitteen nimi ”Vauvaiän luottamus ja turva”, jonka alla on kuva vaaleista kukista lehtien kanssa. Kun avaa ensimmäisen sivun silmiin osuu kaksi kuvaa. Vasemmalla puolella on kuva tummaihoisesta lapsesta, joka pitää tiukasti vanhempansa sormesta kiinni. Kuvan päällä on valkoinen ympyrä, jonka reunoilla kulkee roosa raja. Ympyrän sisällä on teksti vauvaiässä syntyvän luottamuksen ja turvan merkityksestä. Oikealla puolella on herkkä kuva äidistä, joka pitää vauvaa sylissä. Kuvan päällä on teksti synnin merkityksestä. Kun esitteen avaa kokonaan auki, esiin paljastuu esitteen keskellä oleva toinen valkoinen ympyrä ja kolme suoraa lainausta lomakehaastatteluista. Ympyrän sisällä oleva teksti ja ympyrän päällä olevat lainaukset kertovat, miten vanhemman käytös vaikuttaa

lapsen. Toisen ympyrän alla on vielä yksi lainaus, joka kertoo, miten lapsi hakee turvaa. Esitteen viimeisen sivun yläpuolella on kuva vauvan varpaista sekä kolmas ympyrä. Ympyrän sisällä on teksti varhaisesta vuorovaikutuksesta. Viimeisen sivun alapuolella on esitteen tiedot. Kun avatun esitteen kääntää kokonaan ympäri esiin tulee vielä esitteen takakansi. Takakan-
nen yläpuolella on kuva äidin kädestä, mikä kannattalee pienen vauvan jalkaa. Kuvan alla on teksti vauvan sylittelystä sekä lepertelypuheesta.

Esitettä voidaan käyttää neuvoloissa. Terveystenhoitaja voi antaa esitteen raskausajan toisen kolmanneksen aikana, jolloin vauvan liikkeet tuntuvat ja vauva muuttuu vanhemmille konkreettisemmaksi. Kun esite annetaan vanhemmille hyvissä ajoin ennen lapsen syntymää, vanhemmat ehtivät rauhassa miettiä ja valmistautua asiaan. Esitteen kuvien tarkoitus on luoda positiivisia mielikuvia tulevasta vauvasta. Kun esite annetaan raskausaikana, vanhemmilla on myös mahdollisuus kysyä tai hankkia lisätietoa vauvaiän luottamuksesta ja turvasta. Terveystenhoitajien vastaanotolla raskaana oleva äiti saa useita erilaisia esitteitä, oppaita ja ohjeita. Tämän vuoksi pyrimme tekemään esitteestä selkeän, helppolukuisen, tiiviin ja ulkonäöltään houkuttelevan. Esitteen lukeminen ei vie vanhemmalta paljoa aikaa ja esitettä katsoessa jo kuvat viestittävät hellästä kosketuksesta, sylittelystä sekä vanhemman huolenpidosta. Esite tulee myös Luotsi -palveluneuvola pisteeseen, jossa raskaana oleva äiti tai puoliso voi ottaa esitteen mukaansa. Esitteen voi ottaa käyttöön vauvan syntymän jälkeenkin, mutta asiaan on parempi perehtyä jo etukäteen, koska luottamuksen ja turvan rakentuminen alkaa heti syntymän jälkeen.

Pidämme tärkeänä, että olemme panostaneet kattavaan teorial tietoon, koska se on koko työmme pohja. Vauvaiän luottamuksen ja turvan synnystä löytyy paljon tutkittua tietoa, joten koimme, että kuudelle neuvolatyöntekijälle suunnattu lomakehaastattelu oli riittävä lisämateriaali esitteen teossa. Saimme ohjaavalta opettajaltamme ehdotuksen, että laajan teoreettisen viitekehyksen takia tekisimme yhden esitteen sijasta esitesarjan. Pohdimme asiaa, mutta tulimme siihen lopputulokseen, että teemme vain yhden esitteen. Päädyimme tähän vaihtoehtoon, koska siinä vaiheessa opinnäytetyömme oli loppusuoralla. Halusimme panostaa tällä hetkellä työstämäämme esitteeseen. Opinnäytetyön kehittämis- ja jatkoideoita olisivat jo mainittu esitesarjan luominen eri ikäisistä lapsista. Esitteestä voisi myös kehittää laajemman ja käytännönläheisemmän oppaan. Vanhemmat saisivat oppaasta enemmän tietoa. Olemme pohjineet kehittämis ehdotukseksi lomakehaastattelun kysymysten muokkaamisen erilaisimmiksi. Lomakehaastattelun sijasta voisi toteuttaa teemahaastattelun, jolloin saataisiin syvällisempää tietoa vauvaiän luottamuksesta ja turvasta.

Opinnäytetyö on ollut pitkäkestoinen ja monivaiheinen prosessi. Kirjoitusprosessin aikana huomasimme, että omalle tekstille niin sanotusti sokeutuu, eikä huomaa omia virheitä. Opin-
näytetyöprosessin aikana oman tekstin kriittinen lukeminen on kehittynyt. Mielestämme teo-

rian haku ja etsiminen on myös kehittynyt. Lisäksi tekstin tuottaminen on nykyään helpompaa ja oikeinkirjoitukseen kiinnittää enemmän huomiota. Mielestämme olemme kehittyneet yhteistyötaitoissa. Opinnäytetyötä tehdessä oma tietomme vauvaiässä syntyvästä luottamuksesta ja turvasta on lisääntynyt. Koemme tästä olevan hyötyä myös tulevaisuudessa.

Lähteet

Painetut lähteet

Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) 2007. Neuvolatyön käsikirja. Hämeenlinna: Tammi.

Axelin, A., Inberg, E. & Salanterä, S. 2007. Keskösauvan ja vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen hoitotyön menetelmin. *Hoitotiede* 4/2008, 192-202.

Becker-Weidman, A. & Shell, D. (toim.) 2008. Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Suomentaja Ritanen, L. Tampere: PT-kustannus.

Cambell, S. 2004. Näin kehityn kohdussa. Suomentaja Harjanne, N. & Toukuluoto, N. Helsinki: Perhemediat.

Einon, D. 2001. Lapsen hoito ja kehitys. Suomentanut Jänisniemi, L. Helsinki: Otava.

Gyldén, O. & Katajamäki, M. 2009. Suomalainen vauvakirja. Keuruu: Otava.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.

Hoppu, K. (toim.). 1996. Suomalaisen lapsiperheen lääkärikirja. 2. painos. Porvoo: WSOY.

Kaitaniemi, T. 2010. Luonnollinen lapsuus. Helsinki: Avain.

Karling, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2008. Lapsen aika. 11.painos. Helsinki: WSOY.

Kauhanen, S. 2011. Laukkulapset. Ilkka 19.6.2011, 9.

Kurvinen, A., Neuvonen, S., Sive, T., Vartiainen, J., Vihunen, R. & Vilen, M. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Latvala, E. & Vanhanen- Nuutinen, L. 2003. Laadullinen tutkimusmetodologia hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2. painos. Helsinki: WSOY, 23, 36.

Loiri, P. & Juholin, E. 2006. HUOM! Visuaalisen viestinnän käsikirja. 2. painos Jyväskylä: Gummerus.

Moberg, S.-M. 2008. Vauvan vanhempien tueksi - esite 6-12 kuukauden ikäisen lapsen vanhemmille, 2.

Rautaparta, M. 2003. Kantamisen kausi. Aika raskaudesta sylihoitoon. Hämeenlinna: Tammi.

Salo, S. & Tuomi, K. 2008. Hoivaa ja leiki - vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologinen kustannus.

Sarajärvi, V. & Tuomi, J. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3. painos. Jyväskylä: Tammi.

Savonlahti, E., Pajolu, M. & Piha J. 2003. Päihdeäidit, vauvat ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Niemelä, P., (toim.) Siltala, P. (toim.) & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY, 327-337.

Sears, M. & Sears, W. 2008. Kiintymysvanhemmuudenkirja. Onnellisen vauvan hoito-opas. Suomentaja Hirvi, J. Helsinki: Hakapaino.

Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R. (toim.) & Vilén, M. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Porvoo: WSOY.

Sinkkonen, J. 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Niemelä, P., (toim.) Siltala, P., (toim.) Tamminen, T. (toim.) & Sinkkonen, J. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY, 92-106.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, P., (toim.) Siltala, P., (toim.) & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Porvoo: WSOY, 16-43.

Suomalainen, T. 2011. Vauvaiässä syntyvät luottamus ja turva. Minuuden perusta rakentuu vuorovaikutuksessa ensimmäisinä elinvuosina. Tehy 2/2011, 28-29.

Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Porvoo: WSOY.

Vilkko-Riihelä, A. 2006. Psykyke. Psykologian käsikirja. 1-4. painos. Helsinki: WSOY.

Sähköiset lähteet

Hermanson, E. 2008. Varhainen vuorovaikutus ja itsetunnon kehitys teoksesta Lapsiperheen oma kirja. Viitattu 9.4.2011.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lok00035

Kunnat. 2002. Vanhemmuuden roolikartta jäsentää vanhemmuutta. Viitattu 21.9.2011.
http://www.kuntatieto.com/k_perussivu.asp?path=1;29;60;498;21975;21988;6230

Lasinen lapsuus. 2011. Päihdeongelma ja varhainen vuorovaikutus. Viitattu 13.6.2011.
<http://www.lasinenlapsuus.fi/tietoa/vuorovaikutus>

Liukkonen, J. & Van den Arend, E. 2009. Isän syli- Tutkimus isyydestä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta. Viitattu 22.9.2011.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4975/Liukkonen_Jenni_ja_van_den_Arend_Elina.PDF?sequence=1

MLL 1. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2011. Kasvu ja kehitys. Viitattu 14.9.2011.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/0_1-vuotias/

MLL 2. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2011. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Viitattu 9.4.2011.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/

Mäkelä, J. 2011. Vuorovaikutus lapsen kehityksen tukena. Viitattu 22.7.2011.
<http://www.vamlas.fi/tiedosto/JukkaMPP.pdf?PHPSESSID=b370bd351a235b767b35416ecc62a851>

Mäntymaa, M. 2006. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus - siihen vaikuttavat tekijät ja sen ennustavuus. Viitattu 22.9.2011.
<http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/vaitokset/2006/2006027.html>

Puura, K. 2011. Lapsen normaali psyykinen kasvu ja kehitys. Viitattu 16.6.2011.
http://therapiafennica.fi/wiki/index.php?title=Lapsen_normaali_psyykinen_kasvu_ja_kehitys

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2011. Analyysin äärellä. Viitattu 19.10.2011.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1.html

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria - tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Duo-decim. Viitattu 24.8.2011.
http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtiha-ku&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtiha-ku__spage=%2Fportlet_action%2Fdlehtihakuartikkeli%2Fviewarticle%2Faction&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo94437&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_frompage=uusinnumero

Sosiaaliportti. 2011. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 21.9.2011.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/#valineet>

Vslk. 2011. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 14.9.2011.
http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=12

WHO 2011. Worl Healt Organization. Exclusive breastfeeding for six months best for babies everywhere. Viitattu 10.10.2011.
http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2011/breastfeeding_20110115/en/index.html

Willberg, E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Viitattu 20.10.2011.
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>

Julkaisemattomat lähteet

Laurea opinnäytetyöohje 2011.

Palveluneuvola -hanke. 2011. Palveluneuvola -hankkeen 2011-2013 lyhyt kuvaus.

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa-anomus Hämeenkyröön	43
Liite 2: Tutkimuslupa-anomus Kauhavalle	45
Liite 3: Saatekirje.....	47
Liite 4: Lomakehaastattelu.....	48
Liite 5: Vauvaiän luottamus ja turva -esite	51

Liite 1: Tutkimuslupa-anomus Hämeenkyröön

 LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU	
TUTKIMUSLUPA-ANOMUS	
Organisaatio, jolta lupaa haetaan	Hämeenkyrön kunta, terveyspalvelut, neuvola
Opinnäytetyön tekijä/tekijät	Jutta Lehtinen ja Jaana Soranummi
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden yhteystiedot	jutta.lehtinen@laurea.fi sairaanhoitajaopiskelija 0407214931 jaana.soranummi@laurea.fi terveydenhoitajaopiskelija 0503137053
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden osoite/osoitteet	Lehtinen: Uudenmaankatu 43 as 19 05800 Hyvinkää Soranummi: Pinninkatu 2-4 B9 05800 Hyvinkää
Organisaatio/yksikkö Organisaation/yksikön yhteystiedot	Laurea – ammattikorkeakoulu Hyvinkään paikallisyksikkö Uudenmaankatu 22, 05800 Hyvinkää
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyön ohjaaja Opinnäytetyön ohjaajan yhteystiedot	Yliopettaja Eija Mattila eija.mattila@laurea.fi (09)88687732
Opinnäytetyön nimi	Esite vanhemmille LUOTSI – palveluneuvontapisteeseen aiheesta Vauvaiän luottamus ja turva
Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusongelmat	Tuottaa esite, jonka tavoitteena on jakaa vanhemmille tietoa vauvaiässä syntyvän turvan ja luottamuksen merkityksestä lapsen kehitykselle. Tutkimusongelmat: Millaista turvaa on havaittavissa lapsen ja vanhemman välillä? Millaisissa tilanteissa vauva rauhoittuu? Miten mielestäsi vanhemmat ovat kokeneet turvan merkityksen?
Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut; menetelmä, aineiston keruu ja analyysi, luotettavuus ja eettisyys	Lomakehaastattelu, avoimet kysymykset terveydenhoitajille. Analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Lomakehaastattelu tehdään kahdelle terveydenhoitajalle. Tutkimusaineisto on vain meidän käytössämme, vastaajan anonyymius ja vapaaehtoisuus, suorat lainaukset raporttiin, aineiston hävittäminen työn valmistuttua.

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

Hämeenkyrö 24.10 2011
Paikka ja aika

Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden allekirjoitus/allekirjoitukset ja nimen selvennys

Hämeenkyrö 24.10 2011
Paikka ja aika

Ossi Seikkala Taina Soukko
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimen selvennys
organisaation

Opiskelijalla on opinnäytetyötä tehdessään samanlainen vaitiolovelvollisuus kuin sosiaali- ja terveysalan virkasuhteisella työntekijällä. Hän on velvollinen ehdottomasti turvaamaan opinnäytetyössään tarkastelemiensa henkilöiden intimitetin ja anonymiteetin.

Liite 2: Tutkimuslupa-anomus Kauhavalle

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolta lupaa haetaan	Kuntayhtymä Kaksineuvoinen, neuvola
Opinnäytetyön tekijä/tekijät	Jutta Lehtinen ja Jaana Soranummi
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden yhteystiedot	jutta.lehtinen@laurea.fi sairaanhoitajaopiskelija 0407214931 jaana.soranummi@laurea.fi terveydenhoitajaopiskelija 0503137053
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden osoite/osoitteet	Lehtinen: Uudenmaankatu 43 as 19 05800 Hyvinkää Soranummi: Pinninkatu 2-4 B9 05800 Hyvinkää
Organisaatio/yksikkö Organisaation/yksikön yhteystiedot	Laurea – ammattikorkeakoulu Hyvinkään paikallisyksikkö Uudenmaankatu 22, 05800 Hyvinkää
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyön ohjaaja Opinnäytetyön ohjaajan yhteystiedot	Yliopettaja Eija Mattila eija.mattila@laurea.fi (09)88687732
Opinnäytetyön nimi	Esite vanhemmille LUOTSI – palveluneuvontapisteeseen aiheesta Vauvaiden luottamus ja turva
Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusongelmat	Tuottaa esite, jonka tavoitteena on jakaa vanhemmille tietoa vauvaiässä syntyvän turvan ja luottamuksen merkityksestä lapsen kehitykselle. Tutkimusongelmat: Millaista turvaa on havaittavissa lapsen ja vanhemman välillä? Millaisissa tilanteissa vauva rauhoittuu? Miten mielestäsi vanhemmat ovat kokeneet turvan merkityksen?
Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut; menetelmä, aineiston keruu ja analyysi, luotettavuus ja eettisyys	Lomakehaastattelu, avoimet kysymykset terveydenhoitajille. Analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Lomakehaastattelu tehdään neljälle terveydenhoitajalle. Tutkimusaineisto on vain meidän käytössämme, vastaajan anonyymius ja vapaaehtoisuus, suorat lainaukset raporttiin, aineiston hävittäminen työn valmistuttua.

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

...../..... 201.....
Paikka ja aika*Leena Lehtinen & Jaana Soranummi*
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden allekirjoitus/allekirjoitukset ja nimen selvennys...../..... 201.....
Paikka ja aika

Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Opiskelijalla on opinnäytetyötä tehdessään samanlainen vaitiolovelvollisuus kuin sosiaali- ja terveysalan virkasuhteisella työntekijällä. Hän on velvollinen ehdottomasti turvaamaan opinnäytetyössään tarkastelemissa henkilöiden intymiteetin ja anonymiteetin.

TUTKIMUSLUPA

Myönnän luvan Kuntayhtymä Kaksineuvoisen terveydenhoitajien haastatteluun tämän tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Kauhavalla 27.10.2011

Marja-Liisa Somppi

Marja-Liisa Somppi

hoitotyön johtaja

Kuntayhtymä Kaksineuvoinen

Liite 3: Saatekirje

Hyvä vastaaja!

Olemme kolmannen vuoden sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijat Laurea - ammattikorkeakoulusta Hyvinkään paikallisyksikkö. Teemme opinnäytetyönämme esitteen aiheesta ”Vauvaiän luottamus ja turva”. Pyydämme teitä vastaamaan liitteenä olevaan lomakkeeseen. Vastaustanne käytetään lisämateriaalina esittämme varten. Esitteen tavoitteena on tuottaa vanhemmille tietoa vauvaikäiselle syntyvän turvan ja luottamuksen merkityksestä lapsen kehitykselle. Esite on tarkoitettu apuvälineeksi havainnollistamaan vauvaiän kehitystä. Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä.

Esitettä tullaan hyödyntämään Palveluneuvola - hankkeen LUOTSI - palveluneuvontapisteessä 2011-2013 . Palveluneuvola - hanke tarjoaa yhtenä osana kynnyksetöntä LUOTSI - palveluneuvontaa Hyvinkään kaupunkilaisille. Palveluneuvontapisteessä toimii Laurean sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita, kokemusasiantuntijoita (edustavat muun muassa kolmannen sektorin toimijoita) ja ammattilaisia (yksityiseltä, kolmannelta ja julkiselta sektorilta sekä seurakunnasta). LUOTSI tarjoaa lisäksi hyvinvointialan yritysille areenan oman toimintansa esittelyyn edistämällä sekä kysynnän että tarjonnan kohtaamista.

Halutessanne myös teidän yksikkönne saa esitteen käyttöön.

Vastausaika

Kiitos ajastanne!

Yhteistyö terveisin,

Jaana Soranummi
jaana.soranummi@laurea.fi
 0503137053

Jutta Lehtinen
jutta.lehtinen@laurea.fi
 0407214931

Ohjaava yliopettaja, Eija Mattila
eija.mattila@laurea.fi
 (09)88687732

Liite 4: Lomakehaastattelu

TERVEYDENHOITAJAN HAVAINNOT

1. Millaisia havaintoja teette lapsen turvautuessa vanhempaan?
2. Millaisin eri keinoin huomioitte lapsen hakevan turvaa vanhemmaltaan?
3. Miten mielestänne vanhempi vastaa lapsen turvan hakemiseen?
4. Millaisia keinoja olette havainneet vanhemmalla olevan, joilla hän voi lisätä lapsensa turvallisuuden tunnetta?

TURVAN MERKITYS

1. Mitä vanhemmalle merkitsee kokemuksenne mukaan turvasta puhuminen ja sen huomioiminen?
2. Mitä apuvälineitä käytätte ohjatessanne vanhempaa luomaan turvallisuuden tunteen?
3. Miten kauan varaatte aikaa ohjaustilanteeseenne?
4. Miten seuraatte turva-ohjauksen onnistumista?

Liite 5: Vauvaiän luottamus ja turva -esite

Syli tekee vauvan onnelliseksi,
rauhhoitaa ja lohduttaa.

Kun vauvaa kohdellaan hellin ja lempein
ottein, se tuntee hänen kehossaan hyvältä,
jolloin vauva itsekin tuntee olevansa hyvä.

Sylittelyn aikana myös
vanhemmalla on mahdollisuus
nauttia vauvan läheisyydestä
ja oppia tuntemaan
hänen ominaispiirteitään.

Lepertelypuhe viestittää
vauvalle, että puhe on tarkoitettu
hänelle ja se on hyvää ja tärkeää.

VAUVAIÄN LUOTTAMUS JA TURVA

Vauvaiässä syntyvä hyvä
luottamus ja turva luovat
lapselle pohjan minäkuvan
syntymiselle, hyvälle
itsetunnonle sekä kehittävät
lapsen empatiakykyä.

*"Vanhemman rauhallisuus rauhoittaa
yleensä lapsenkin"*

*"Vanhempien tehtävänä on ottaa vauvalta
paha olo pois isompaan säiliöön"*

Vanhempien aidoilla
rakkauden ja
huomionosoituksilla
on merkittävä vaikutus
lapsen kehitykseen.

*"Lapsi hakee turvaa haluamalla syliin,
hakemalla katsekontaktia ja
pitämällä vanhempeensa kädestä kiinni"*

Varhainen vuorovaikutus
on vauvan ja vanhemman yhteistä
arjen toimintaa, johon kuuluvat
äänenäryt, eleet ja ilmeet.
Varhainen vuorovaikutus on
merkittävää vauvan älyllisen
kehityksen kannalta.

Esitteen suunnitellut: Laisa Hyvärinen
käännöskäsitteily: Jutta Laitinen ja
käännöskäsitteily: Janna Järvenpää
Eike: perustan syntyneitä.